

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih: 29 Nisan 2025

Raporu Hazırlayan: Şanghay Ticaret Ataşeliği

İÇİNDEKİLER

1.	Ülke Pazarında Su Ürünleri Sektörü	3
1.1	İlgili Sektörde Üretim.....	3
1.2	Ortalama Üretici Fiyatları	5
1.3	İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalar ve Üretici Birlikleri/Dernekleri	7
1.4	Su Ürünleri Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi	8
1.4.1	Toptan Satış Kanalları	8
1.4.2	Perakende Satış Kanalları.....	9
2.	Ülkenin Sektörde Dış Ticareti	10
2.1	Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke.....	13
2.2	Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke.....	14
2.3	Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)	14
2.4	Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)	15
3.	Sektörde Ülkemizden İhracat	16
3.1	Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı	18
Kaynak: Çin Gümrükler Genel İdaresi GACC, Statistics - GACC.....		19
4.	Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş	19
4.1	Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler	21
4.2	Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı	23
4.2.1	İlgili Oda/Birlik/Dernek/STK'lar ve İletişim Bilgileri.....	24
4.2.2	Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar	25
4.3	Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler	25
4.4	Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?.....	25
4.5	Sektördeki Önemli Fuarlar ve Tarihleri	26
4.6	Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler	27
4.7	Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi	28
4.8	Sektörde Standartlar	31
4.9	Sektörde Etiketleme	32
4.10	Sektörde Ambalajlama	33
4.11	Lojistik	34
4.12	Dağıtım Kanalları	35
4.13	E-Ticaret.....	36
4.13.1	Ülkedeki Pazaryerleri	36

4.13.2	Özel Günler- Bayramlar	36
4.13.3	En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları	37
4.13.4	E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri	37
4.13.5	E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler	38
4.13.6	E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri	38
4.14	Tanıtım ve Pazarlama	39
4.15	Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler	39
4.16	Sektörde Vergiler	41
4.17	Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller	42
5.	Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar	43
6.	Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler	47
7.	Su Ürünleri Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler	49
8.	Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar	50
9.	Genel Değerlendirme	51
10.	Yararlı Adresler ve Kaynakça	53

1. Ülke Pazarında Su Ürünleri Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

Dünya nüfusunun artışıyla birlikte, güvenli ve sürdürülebilir gıda kaynaklarına duyulan ihtiyaç da giderek büyümektedir. Bu bağlamda, deniz ürünleri sektörü yalnızca temel bir besin kaynağı olmanın ötesine geçerek, küresel gıda güvenliğinin sağlanması, ekonomik kalkınmanın desteklenmesi ve çevresel sürdürülebilirliğin korunması gibi birçok kritik alanda stratejik bir rol üstlenmektedir.

2022 yılı itibarıyla dünya genelinde toplam su ürünleri üretimi **187 milyon** tona ulaşarak yeni bir rekor elde etmiştir.¹ Üretimdeki bölgesel dağılıma bakıldığında ise, **Asya ülkeleri %70'lik** payla açık ara önde yer almakta ve küresel su ürünleri tedarikinde belirleyici bir konumda bulunmaktadır. Bu bölge içinde Çin Halk Cumhuriyeti (Çin), **%35'lik** üretim payıyla lider ülke konumundadır². Asya'nın baskın konumu, bölgedeki ileri üretim teknikleri, yüksek talep ve geniş çaplı su ürünleri yetiştiriciliği yatırımlarıyla desteklenmektedir.

Tablo 2. Ülkelere göre dünya su ürünleri üretimi (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	62.207.398	62.242.310	62.846.808	64.159.579	65.869.459
Hindistan	12.562.853	13.386.400	13.265.638	14.394.560	15.716.918
Endonezya	12.770.927	12.875.219	12.109.644	12.671.375	12.722.332
Vietnam	7.519.679	7.799.686	8.173.609	8.276.370	8.749.863
Peru	7.311.264	4.976.241	5.770.371	6.677.498	5.458.136
Rusya	5.310.940	5.212.169	5.342.455	5.455.718	5.303.022
Bangladeş	4.276.641	4.384.219	4.503.371	4.621.228	4.758.731
ABD	5.257.432	5.320.309	4.710.113	4.761.646	4.735.056
Norveç	3.849.317	3.767.966	3.962.634	4.084.168	4.090.741
Şili	3.390.712	3.360.081	3.259.873	3.422.853	3.734.643
Diğer	56.008.538	55.651.502	54.525.826	55.343.258	55.596.928
Dünya	180.465.700	178.976.103	178.470.342	183.868.252	186.735.827

Kaynak: FAO, 2024b

Çin'i sırasıyla **Hindistan, Endonezya, Vietnam ve Peru** takip etmiş olup bu beş ülke dünya üretiminin yaklaşık **%59'unu** karşılamıştır³. Su ürünleri üretiminin dünya genelindeki toplam ticari değeri ise **195 milyar dolar** olarak kaydedilmiştir⁴. Bu rakamlar, sektörün küresel ekonomideki stratejik önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Çin'in deniz ürünleri üretiminde güçlü bir konumda olmasının temel nedenleri arasında geniş kıyı şeridi, verimli iç su kaynakları ve ileri düzeyde yetiştiricilik teknikleri bulunmaktadır. Ülkede deniz balıkçılığı özellikle Sarı Deniz, Doğu Çin Denizi ve Güney Çin Denizi gibi bölgelerde yoğunlaşmakta, ticari olarak avlanan başlıca türler arasında **ton balığı, morina,**

¹ [The State of Food and Agriculture 2024](#)

² [The State of Food Security and Nutrition in the World](#)

³ [Su Ürünleri Ürün Raporu 2024-403 TEPGE.pdf](#)

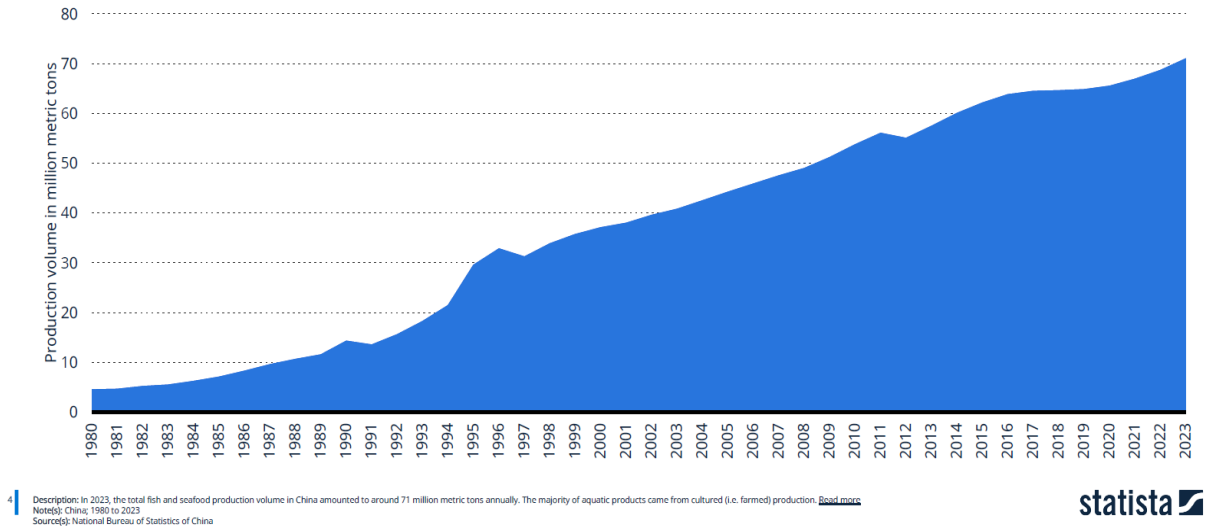
⁴ [DUNYADA-VE-TURKIYEDE-SU-URUNLERI-SEKTORU.pdf](#)

hamsi ve karides yer almaktadır. Bununla birlikte, iç su balıkçılığı da önemli bir yer tutmakta ve nehirler, göller ve yapay havuzlarda yaygın olarak **sazan, tilapia ve alabalık** üretimi gerçekleştirilmektedir. Özellikle su ürünleri yetiştiriciliği alanında Çin, küresel ölçekte en büyük üreticidir. Yetiştiricilik faaliyetleri başta **karides, levrek ve çipura** olmak üzere birçok türü kapsamaktadır. Ülkede, gelişmiş üretim teknolojileri kullanılarak verimlilik artırılmakta ve sürdürülebilir yöntemler benimsenmektedir.

Son yıllarda yetiştiricilik üretimi istikrarlı bir şekilde artarken, avcılık yoluyla yapılan üretim 2015'teki zirve noktasından itibaren düşüş göstermiş ve 13 milyon metrik ton seviyelerinde sabitlenmiştir. 2010 yılında 53,73 milyon metrik ton olan Çin'in toplam su ürünleri üretimi, 2023 yılı itibarıyla 71,2 milyon metrik tona ulaşarak kayda değer bir büyüme (%3,64) göstermiştir.

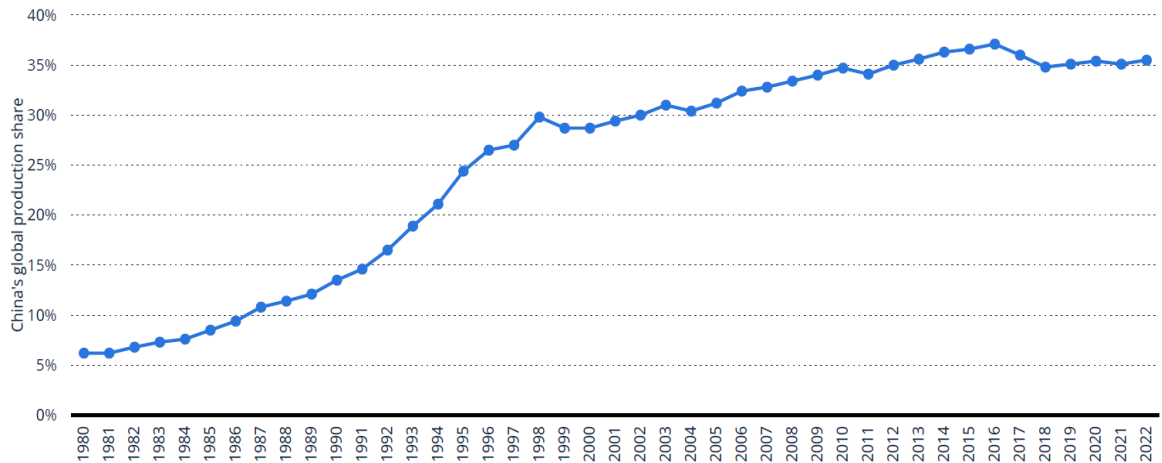
Total fish and seafood production volume in China from 1980 to 2023 (in million metric tons)

Seafood production volume in China 1980-2023

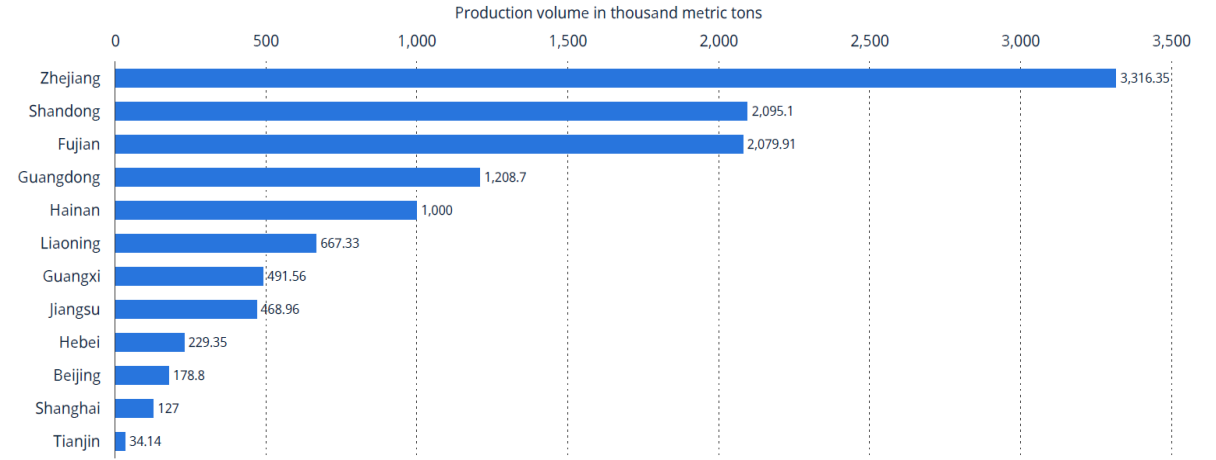
China's share in the global production volume of fish and seafood from 1980 to 2022

China's share in global fish and seafood production volume 1980-2022

Wild caught marine fish and seafood production volume in China in 2023, by region (in 1,000 metric tons)

Wild caught marine seafood production volume in China 2023, by region

Description: In 2023, the marine wild caught fish and seafood production volume in Zhejiang province, China (including catch from distant waters) amounted to approximately 3.32 million metric tons. Fujian province ranked second with around 2.1 million metric tons of marine wild caught seafood. China's total wild caught fish and seafood production volume from marine sources amounted to around 11.9 million metric tons that year. [Read more](#)

Notes: China, 2023

Sources: Ministry of Agriculture and Rural Affairs (China); National Bureau of Statistics of China

statista

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

Küresel su ürünleri fiyatları; üretim maliyetleri, talep, ticaret dinamikleri, sürdürülebilirlik standartları ve çevresel faktörler gibi birçok değişkenden etkilenmektedir. Çin, dünya deniz ürünleri pazarında hem üretici hem de tüketici olarak önemli bir konumda yer almakta, bu durum da fiyatlandırma üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Ülkenin geniş üretim kapasitesi, işlenmiş balık ve deniz ürünleri segmentinde lider olmasını sağlarken, iç pazardaki yüksek talep ve ihracata yönelik faaliyetler fiyatların şekillenmesinde belirleyici faktörler arasında yer almaktadır ⁵.

2023 yılı verilerine göre, Çin işlenmiş balık ve deniz ürünleri segmentinde dünyanın en büyük pazarı konumundadır. Bu segmentten elde edilen gelir 29,4 milyar ABD doları olarak kaydedilirken, Japonya 24,3 milyar ABD doları ile ikinci sırada yer almıştır. Çin ile üçüncü sıradaki Malezya arasındaki fark ise 28 milyar ABD dolara ulaşmıştır ⁶.

Aşağıdaki tablo incelendiğinde, deniz ürünleri fiyatlarının büyük çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Yaygın ve yerel olarak temin edilebilen midye, istiridye ve tarak gibi ürünlerin fiyatları nispeten düşük (7,5-30 yuan/kg) seyrederken; kral yengeç ve bolong istakozu gibi lüks segmentteki deniz ürünleri oldukça yüksek fiyatlardan satılmaktadır. Karides fiyatları da işlenmiş ve canlı olma durumuna bağlı olarak büyük farklılıklar göstermektedir. Canlı karidesin fiyatının 160 yuan/kg'a kadar çıkması, tazelik ve nakliye maliyetlerinin etkisini ortaya koymaktadır. Balık fiyatları ise türüne ve pazar talebine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Çok-hazinelı balık, grida ve yılan balığı gibi ürünler 70-100 yuan/kg arasında fiyatlandırılırken, bazı deniz salyangozları ve abalonlar adet başına fiyatlandırılmaktadır.

⁵ [Fish & Seafood - China | Statista Market Forecast](#)

⁶ [Fish & Seafood - China | Statista Market Forecast](#)

Deniz Ürünü	Ortalama Fiyat (RMB(CNY)/kg)
İstiridye	17,33
Abalon	116,13
Kum midyesi	7,5- 15
Tarak	15
Jilet midyesi	30-36
Salyangoz	15
Deniz salyangozu	36-76
Kokulu salyangoz	40-50
Baharatlı salyangoz	50
Temel karides	80-90
Soğutulmuş karides	50-56
Canlı karides	160
Pipi karides	80-160
Ahtapot	76-96
Küçük abalon	15 yuan / 2 adet
Büyük abalon	10-15 yuan/adet
Deniz salyangozu	18-20 yuan/adet
Çok-hazinelı balık	46-90
Grida	100
Siyah baş balık	70
Yılan balığı	90-100
Yengeç	20-30 yuan/adet
Mavi yengeç	100-300
Kaya midyesi	120 yuan/adet
Bolong Istakoz	130 yuan/adet
Kral yengeç	440

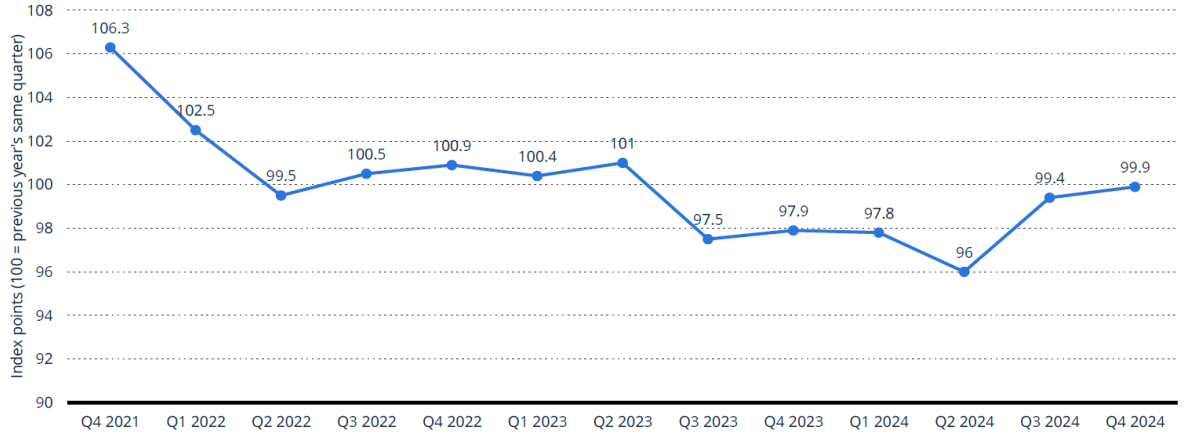
Kaynak: <https://www.chinabaogao.com/news/202411/732923.html>,
<https://baijiahao.baidu.com/s?id=1823180949867852689&wfr=spider&for=pc>

Bu fiyatlar, arz-talep dengesi, lojistik ve mevsimsel koşullar gibi faktörlere bağlı olarak dalgalanabilmektedir. Çin pazarında deniz ürünlerine olan yoğun talep, fiyatların görece yüksek seviyelerde seyretmesine neden olmaktadır. Özellikle iç tüketimin yanı sıra ihracat pazarlarına yönelik üretim ve fiyat politikası, deniz ürünleri pazarının gelecekteki trendlerini belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Özellikle Norveç somonu gibi yüksek talep gören ürünlerin fiyatlarında üretim maliyetlerindeki artış ve lojistik giderler nedeniyle yükseliş gözlemlenmektedir. Somonun kilogram fiyatı 7,52-14 dolar arasında değişirken, karides 3,40-5,10 dolar, ton balığı ise 15,84-58,65 dolar bandında fiyatlandırılmaktadır⁷.

⁷ FAO, 2024a; [Su Ürünleri Ürün Raporu 2024-403 TEPGE.pdf](#)

Producer Price Index (PPI) for fishery in China from 4th quarter 2021 to 4th quarter 2024

Producer Price Index for fishery in China Q4 2021-Q4 2024

Description: This graph shows the fishery producer price index in China from the fourth quarter of 2021 to the fourth quarter of 2024. During the fourth quarter of 2024, the index ranged at around 99.9 points (same quarter of previous year = 100). [Read more](#)
Note(s): China: Q4 2021 to Q4 2024
Source(s): National Bureau of Statistics of China

statista

1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalar ve Üretici Birlikleri/Dernekleri

Çin, su ürünleri sektöründe büyük bir üretim kapasitesine sahip olmasının yanı sıra, sektörü destekleyen güçlü üretici birlikleri ve büyük ölçekli firmalarla da dikkat çekmektedir.

Bu alandaki en önemli organizasyonlardan biri **Çin Su Ürünleri Derneği (China Aquatic Products Processing and Marketing Alliance- CAPPMA)** olup, su ürünleri işleme ve pazarlama alanında faaliyet gösteren işletmeleri bir araya getirmektedir. Dernek, kalite standartlarının iyileştirilmesi, uluslararası ticaretin geliştirilmesi ve sektöre yenilikçi teknolojilerin kazandırılması konusunda aktif rol oynamaktadır. Benzer şekilde, **Çin Balıkçılık Derneği (China Fisheries Association- CFA)** de balıkçılık sektöründeki üreticileri ve diğer paydaşları bir araya getirerek, sürdürülebilir kaynak yönetimi ve sektörün verimliliğini artırmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Bunun yanı sıra, **Çin Deniz Ürünleri Endüstrisi Derneği (China Seafood Industry Association- CSIA)** ve **Çin Tilapia Endüstrisi İnovasyon Birliği (China Tilapia Industry Innovation Alliance- CTIIA)** gibi kuruluşlar da sektörün farklı alanlarında faaliyet göstererek, özellikle ihracat odaklı çalışmalar yürütmektedir. Bu birlikler, üreticilerin uluslararası pazarlara erişimini kolaylaştırmak ve sektördeki rekabet gücünü artırmak için önemli adımlar atmaktadır.

Çin'de faaliyet gösteren büyük ölçekli su ürünleri şirketleri de sektörün gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır.

- **Zhanjiang Guolian Aquatic Products Co., Ltd.:** Çin'in önde gelen su ürünleri işleme ve ihracat firmalarından biri olup, karides ve diğer deniz ürünleri üzerine uzmanlaşmıştır. Firma, küresel pazarda güçlü bir konuma sahip olup, uluslararası kalite standartlarına uygun üretim yapmaktadır. (www.guolian.cn)

- **Zoneco Group Co., Ltd.:** Dalian merkezli bu firma, kabuklu deniz ürünleri üretiminde uzmanlaşmış olup, özellikle deniz tarağı, istiridye ve diğer yüksek değerli su ürünleri ile tanınmaktadır. Çin iç pazarının yanı sıra, uluslararası pazarlara da önemli ölçüde ihracat yapmaktadır. (www.zhangzidao.cn)
- **China National Fisheries Corporation (CNFC):** Devlete ait bir kuruluş olup, Çin'in en büyük balıkçılık şirketlerinden biridir. Hem açık deniz balıkçılığı hem de işlenmiş deniz ürünleri üretiminde faaliyet göstermektedir. Küresel pazarda geniş bir ağa sahip olan CNFC, birçok ülkede operasyon yürütmektedir. (<https://cnfc.cnadc.com.cn>)
- **Dalian Zhangzidao Fishery Group Co., Ltd.:** Deniz ürünleri yetiştiriciliği, işleme ve ihracat alanında faaliyet gösteren firma, özellikle deniz tarağı, istiridye ve karides ürünleriyle tanınmaktadır. Japonya, Güney Kore ve ABD gibi ülkelere ihracat yapmaktadır. (www.zhangzidao.com)
- **Oriental Ocean Group Co., Ltd.:** Deniz ürünleri yetiştiriciliği ve işleme alanında faaliyet gösteren firma, deniz tarağı, deniz hıyarı ve karides gibi ürünlerle öne çıkmaktadır. Çin'in doğu kıyısında önemli bir üretici ve ihracatçıdır.⁸
- **Shandong Homey Aquatic Development Co., Ltd.:** Karides, yılan balığı ve tilapia gibi ürünlerde uzmanlaşan firma, Shandong eyaletinde faaliyet göstermekte ve uluslararası pazarda önemli bir paya sahiptir.⁹

1.4 Su Ürünleri Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Ülkenin geniş üretim kapasitesi ve teknolojik altyapısı sayesinde, dünya genelinde deniz ürünleri tedarikinde öne çıkan bir konumda olduğu gözlemlenmektedir. Ürünler, tazedan dondurulmuş ve işlenmiş çeşitlere kadar geniş bir yelpazede sunulmakta; özellikle lojistik ve soğuk zincir yönetiminin etkinliği, ürün kalitesinin korunmasında belirleyici olmaktadır.

1.4.1 Toptan Satış Kanalları

Çin'de su ürünleri toptan satışları, büyük balık halleri, özel toptan pazarlar ve online toptan platformlar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu kanallar hem yerel üreticiler hem de uluslararası tedarikçiler için önemli birer pazar haline gelmiştir.

• Balık Halleri ve Toptan Pazarlar:

Çin'in büyük şehirlerinde (örneğin Şanghay, Guanco, Pekin) bulunan balık halleri, su ürünleri ticaretinin merkezidir. Bu pazarlar hem taze hem de işlenmiş ürünlerin toptan satışı için kullanılmaktadır. Örneğin, **Guangzhou Jiangnan Seafood Wholesale Market**, Çin'in en büyük su ürünleri toptan pazarlarından biri olup günlük yüzlerce ton ürünün alınıp satıldığı bir merkezdir. Bu pazarlar, yerel restoranlar, perakendeciler ve ihracatçılar için önemli bir tedarik kaynağıdır.

⁸ [Su Ürünleri Ürün Raporu 2023-373 TEPGE.pdf](#)

⁹ [Monthly statistical report on China's agricultural imports and exports](#), 2023.

- **Online Toptan Platformlar:**

Çin'de e-ticaretin hızla büyümesi, su ürünleri sektöründe de online toptan satış platformlarının yaygınlaşmasını sağlamıştır. **Alibaba ve JD.com** gibi platformlar, toptan su ürünleri satışı için önemli birer kanal haline gelmiştir. Bu platformlar hem yerel hem de uluslararası alıcılar için geniş bir ürün yelpazesi sunmaktadır. Özellikle pandemi sonrası dönemde, online toptan satışların önemi daha da artmıştır. Bu platformlar, ilerleyen bölümde detaylı şekilde ele alınmaktadır.

- **Üretici-Toptancı İş Birlikleri:**

Çin'deki büyük su ürünleri üreticileri, genellikle doğrudan toptancılarla uzun vadeli anlaşmalar yapmaktadır. Bu iş birlikleri hem arz güvenliğini sağlamakta hem de fiyat istikrarını korumaktadır. Örneğin, **Zhanjiang Guolian Aquatic Products** gibi büyük üreticiler hem iç pazar hem de ihracat için toptan satışlarını bu şekilde yönetmektedir.

Toptan satış kanallarında, uluslararası distribütörler, büyük ölçekli toptancı firmalar ve perakende zincirleri aracılığıyla gerçekleştirilen işlemler, yüksek sipariş hacimleriyle piyasayı şekillendirmektedir.

1.4.2 Perakende Satış Kanalları

Çin'de su ürünleri perakende satışları, geleneksel pazarlardan modern süpermarketlere ve online perakende platformlara kadar geniş bir yelpazede gerçekleştirilmektedir. Tüketici tercihlerindeki değişim, perakende satış kanallarının çeşitlenmesine neden olmuştur. Yerel dağıtım kanalları ve hızlı lojistik çözümler, ürünlerin tüketiciye zamanında ulaşmasını sağlayarak sektörde fark yaratmaktadır.

- **Geleneksel Pazarlar:**

Çin'in birçok şehrinde, özellikle sabah erken saatlerde açılan geleneksel balık pazarları, taze su ürünleri satın almak isteyen tüketiciler için önemli birer kanaldır. Bu pazarlar, özellikle yaşlı nüfus ve geleneksel yemek kültürüne bağlı tüketiciler tarafından tercih edilmektedir.

- **Süpermarketler ve Hipermarketler:**

Modern perakende zincirleri, Çin'de su ürünleri satışının en önemli kanallarından biridir. **Walmart, Carrefour ve RT-Mart** gibi uluslararası zincirlerin yanı sıra, **Yonghui Superstores ve Hema Fresh** gibi yerel süpermarketler de su ürünleri satışında önemli bir rol oynamaktadır. Bu mağazalar, taze, dondurulmuş ve işlenmiş su ürünlerini geniş bir yelpazede sunmaktadır. Özellikle **Hema Fresh**, Alibaba'nın bir parçası olarak, online ve offline entegrasyonu ile dikkat çekmektedir.

- **Online Perakende Platformlar:**

Çin'de e-ticaretin yükselişi, su ürünleri perakende satışlarını da büyük ölçüde etkilemiştir. **JD.com, Tmall ve Pinduoduo** gibi platformlar, taze ve işlenmiş su ürünlerinin perakende satışı için önemli birer kanal haline gelmiştir. Özellikle genç nüfus ve orta gelir grubu, online alışverişi tercih etmektedir. Bu platformlar, hızlı teslimat ve tazelik garantisi gibi hizmetlerle tüketicilerin güvenini kazanmaktadır.

- **Özel Mağazalar ve Lüks Segment:**

Çin'de lüks su ürünleri (örneğin, kral yengeç, abalon, Bolong istakozu) satışı için özel mağazalar ve zincirler bulunmaktadır. Bu mağazalar, yüksek gelirli tüketicilere hitap etmekte ve premium ürünler sunmaktadır. Örneğin, **City'super** ve **Ole'** gibi lüks süpermarket zincirleri, yüksek kaliteli ve ithal su ürünlerini satmaktadır.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

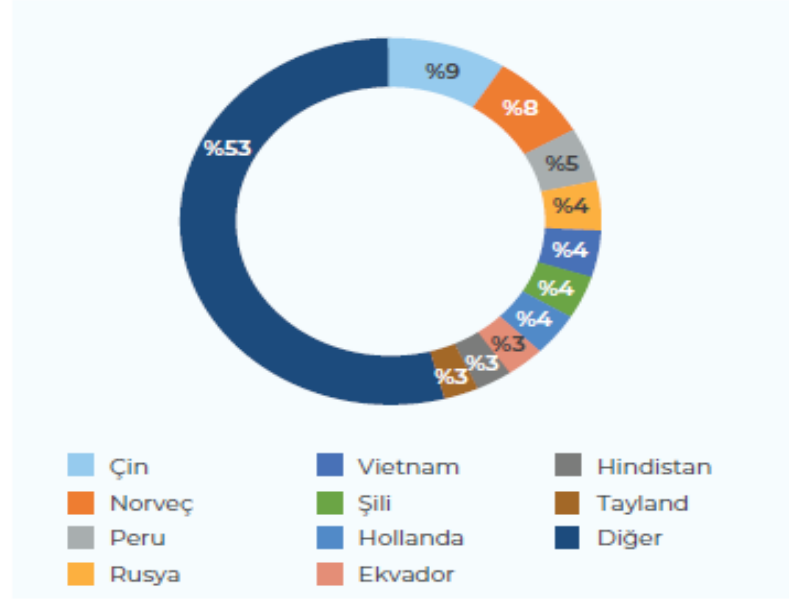
Ülkenin dış ticaret verilerinde, su ürünleri ithalat ve ihracatı, belirli bir dizi Gümrük Tarife Pozisyonu ile sınıflandırılmaktadır. Çin'deki su ürünleri ticaretinin başlıca kategorileri arasında taze veya soğutulmuş balıklar (0301), dondurulmuş balıklar (0302), taze veya soğutulmuş deniz ürünleri (0303), dondurulmuş deniz ürünleri (0304), karides ve diğer kabuklu deniz ürünleri (0305), diğer deniz ürünleri (0306) ve işlenmiş veya tutsülenmiş deniz ürünleri (0307 ve 0308) yer almaktadır.

Çin, dünya çapındaki su ürünleri ticaretinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Hem yetiştiricilik hem de avcılıkla elde edilen ürünler iç piyasaya sunulurken, büyük bir bölümü işlenerek uluslararası pazarlara ihraç edilmektedir. Ülkede özellikle **işlenmiş deniz ürünleri** ihracatı, sektörün büyümesine önemli katkı sağlamaktadır. Çin'in üretim ve ihracat kapasitesinin sürekli olarak artması, küresel deniz ürünleri arzında ülkenin merkezi konumunu pekiştirmekte ve sektörün gelecekteki büyüme trendlerini şekillendirmektedir.

Teknolojik gelişmeler ve soğuk zincir lojistiğinin sağladığı imkanlar, taze su ürünlerinin ihracatını kolaylaştırmış ve bu gelişmeler ülkelerin ihracat hacimlerini artırmıştır. Çin, 2002 yılından itibaren dünya çapında en büyük su ürünleri ihracatçısı olarak öne çıkmaktadır ve **uluslararası su ürünleri ihracatının yaklaşık %9'unu** gerçekleştirmektedir.

2023 yılı verilerine göre, Çin, su ürünleri ithalatında yaklaşık 6 milyon ton ile dünya genelinde zirveye yerleşmiştir. Bununla birlikte, Çin'in ithal ettiği bu ürünlerin büyük bir kısmı iç tüketim için değil, işlenip yeniden ihraç edilmek amacıyla kullanılmaktadır.

ŞEKİL 10. Ülkelerin dünya su ürünleri ihracatındaki yüzdelik payları (ton) (FAO, 2023; TEPGE, 2023)

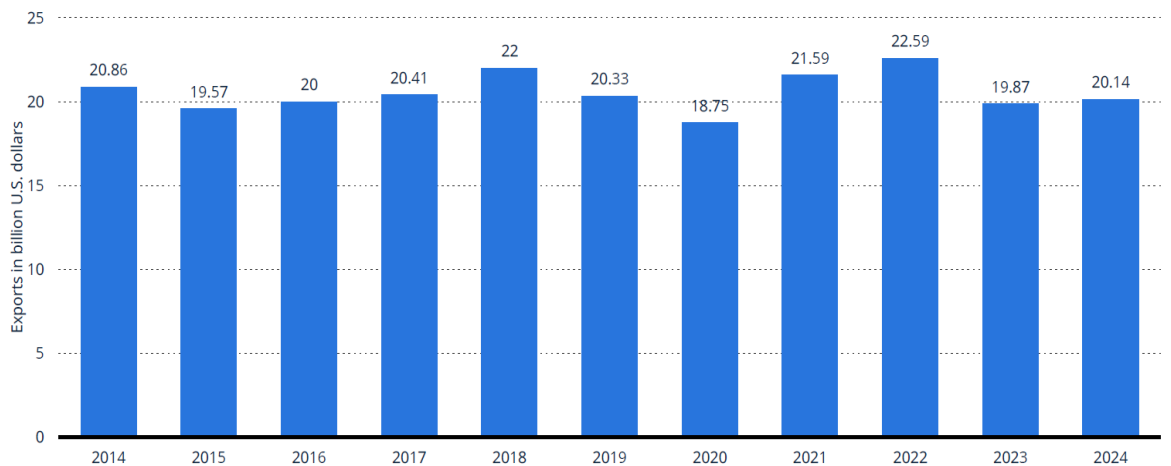

Kaynak: [DUNYADA-VE-TURKIYEDE-SU-URUNLERI-SEKTORU.pdf](#)

Çin'in en fazla ihracat yaptığı ülkeler arasında **Japonya, ABD ve Kore** yer almaktadır. İhracatının büyük bir kısmını ise **kafadanbacaklılar, karides, tilapia ve çift kabuklu yumuşakçalar** oluşturmaktadır. Çin, bu güçlü üretim kapasitesiyle, sektördeki en büyük oyuncu olmasının yanı sıra, Norveç gibi rakipleriyle de ciddi bir rekabet içindedir. Norveç, özellikle çiftlik Atlantik somonunun en büyük üreticisi olarak öne çıkmaktadır ve morina gibi küçük pelajik türlerin ve derin su balıklarının üretiminde de önemli bir yere sahiptir¹⁰.

Value of aquatic and marine products exported from China between 2014 and 2024 (in billion U.S. dollars)

Aquatic products export value in China 2014-2024

Description: In 2024, China exported around 20.14 billion U.S. dollars worth of aquatic and marine products abroad. This indicated a slight increase in seafood exports compared to the previous year. [Read more](#)
Note(s): China; 2014 to 2024
Source(s): China Customs

statista

¹⁰ FAO, 2022; [Su Ürünleri Ürün Raporu 2023-373 TEPGE.pdf](#)

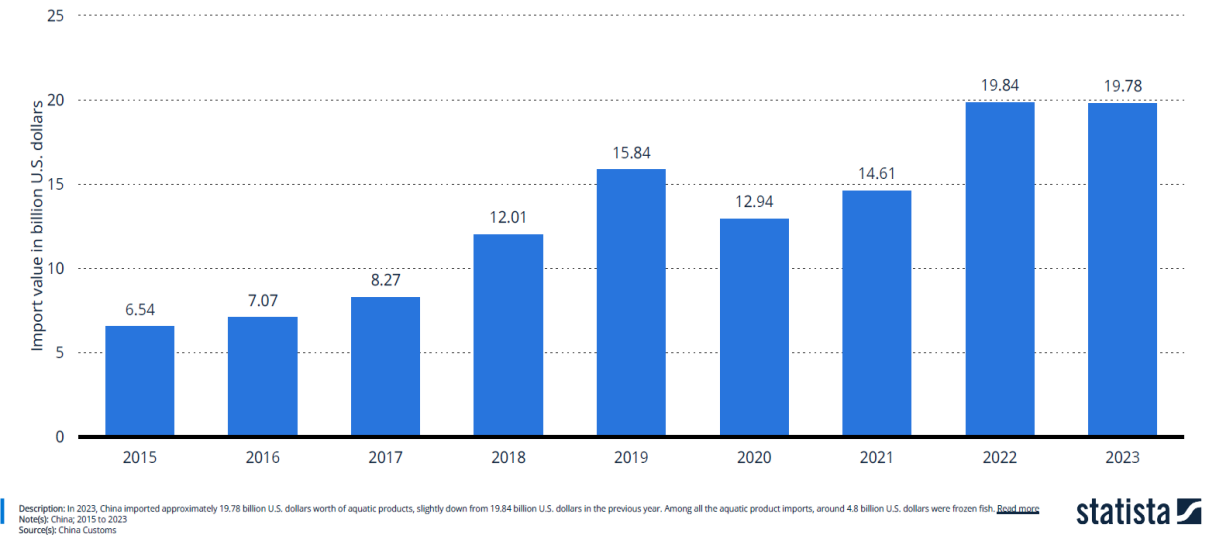
Çin'in su ürünleri ve deniz ürünleri ihracat değerleri, 2014 ile 2024 yılları arasında dalgalı bir eğilim göstermiştir. 2014 yılında 20,86 milyar ABD doları olan ihracat değeri, 2024 yılında **20,14 milyar ABD** dolarına düşmüştür. 2015 yılında ihracat değeri 19,57 milyar ABD dolarına düşmüş olsa da 2016 yılında tekrar artarak 2017 yılında 20,41 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu dalgalanmanın, küresel ekonomik koşullar veya iç piyasadaki değişimlerden kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir.

2017 ile 2022 yılları arasında ise, ihracat dalgalı bir seyir izlemekle birlikte, 2017'de 20.41 milyar ABD doları, 2018'de 22 milyar ABD doları olan ihracat seviyesi 2020 yılında en düşük seviyesinde gerilemiştir. 2020 yılındaki bu düşüşün COVID-19 pandemisinin küresel tedarik zincirleri ve ticaret üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle olduğu değerlendirilmektedir. 2022 yılında ise ihracat değeri tekrar toparlanma sürecine girmiş ve ele alınan dönemdeki en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu artış, pandemi sonrası küresel talebin artması ve Çin'in ihracat altyapısının güçlenmesiyle açıklanabilmektedir.

Dünya genelindeki su ürünleri ithalatının büyük bir kısmı ise işlenmiş su ürünlerinden oluşmakta olup özellikle işlenmiş deniz ürünlerine olan talep oldukça yüksektir. Somon, karides ve ton balığı gibi ürünler, en çok ithal edilen su ürünleri arasında yer almaktadır.

Value of aquatic and marine products imported to China from 2015 to 2023 (in billion U.S. dollars)

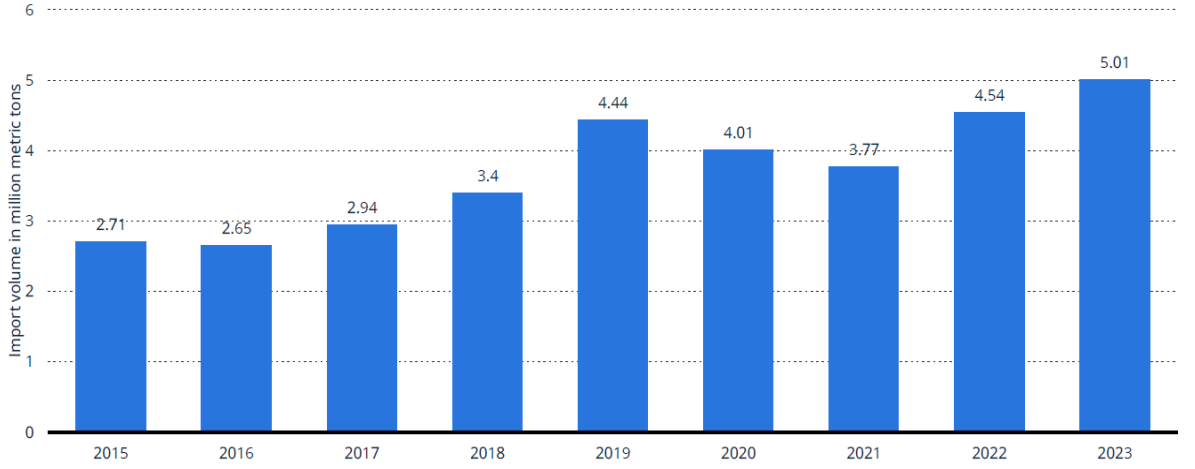
Aquatic products import value in China 2015-2023

Çin'in su ürünleri ihracat değeri ele alınan dönem içerisinde çok farklılık göstermemiş olmakla birlikte, bunun aksine ithalat değerleri, 2015 ile 2023 yılları arasında önemli bir artış göstermiştir. 2015 yılında 6,54 milyar ABD doları olan ithalat değeri, 2022 yılında **19,84 milyar ABD dolarına** yükselmiştir. Ancak 2023 yılında bu değer, 19,78 milyar ABD dolara hafif bir düşüş göstermiştir. Bu artış, Çin'in iç talebinin artması ve yüksek kaliteli su ürünlerine olan ilginin büyümesiyle açıklanabilmektedir. Özellikle donmuş balık gibi ürünler, ithalatta önemli bir paya sahiptir.

Volume of aquatic and marine products imported to China from 2015 to 2023 (in million metric tons)

Aquatic product import volume in China 2015-2023

Description: In 2023, China imported approximately 5.01 million metric tons of aquatic products, up from 4.54 million metric tons in the previous year. Among all the aquatic product imports, around 2.38 million metric tons were frozen fish. [Read more](#)
Note(s): China, 2015 to 2023
Source(s): China Customs

statista

2.1 Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

2024 yılı	Ülke Adı	İthalat Değeri (\$)	Oran (%)
			(İthalat Değeri/Toplam İthalat)
1	Ekvator	3,116,448,306	17.44%
2	Rusya Fed.	2,736,028,922	15.31%
3	Kanada	1,254,673,215	7.02%
4	Vietnam	1,184,021,174	6.63%
5	Hindistan	1,147,289,766	6.42%
6	ABD	1,095,606,344	6.13%
7	Endonezya	1,040,818,026	5.82%
8	Norveç	982,247,264	5.50%
9	Yeni Zelanda	452,705,140	2.53%
10	Şili	428,644,421	2.40%
59	Türkiye	5,634,347	0.03%

Kaynak: Çin Gümrükler Genel İdaresi (GACC), [Statistics - GACC](#)

2024 yılında Çin'in su ürünleri ithalatı toplam **17 Milyar ABD doları** düzeyinde gerçekleşmiş olup ülke bazında ithalatta en büyük paya sahip ülkeler arasında **Ekvator** (%17.44) ve **Rusya Federasyonu** (%15.31) öne çıkmaktadır. Bu iki ülke, toplam ithalatın yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Kanada, Vietnam, Hindistan ve ABD gibi ülkeler de önemli ithalat ortakları olup, her biri %5 ila %7 arasında paya sahiptir. Norveç, Yeni Zelanda ve Şili gibi ülkeler ise daha küçük oranlarda katkıda bulunmaktadır.

Türkiye'nin Çin'in su ürünleri ithalatındaki payı ise halihazırda oldukça düşük (%0.03) olup, bu durum gelecek dönemlerde uygun koşulların sağlanması halinde Türkiye'nin bu pazarda daha fazla yer almak için potansiyel fırsatlar barındırdığını göstermektedir.

2.2 Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

2024 yılı	Ülke Adı	İhracat Değeri (\$)	Oran (%)
			(İhracat Değeri/Toplam İhracat)
1	Japonya	1,716,171,895	16.59%
2	Kore	1,171,058,599	11.32%
3	ABD	1,144,870,638	11.07%
4	Hong Kong	809,296,709	7.82%
5	Filipinler	421,773,532	4.08%
6	Tayvan	397,094,639	3.84%
7	İspanya	378,679,421	3.66%
8	Vietnam	354,858,434	3.43%
9	Birleşik Krallık	338,683,880	3.27%
10	Tayland	321,506,925	3.11%
96	Türkiye	2,051,000	0.02%

Kaynak: Çin Gümrükler Genel İdaresi GACC, [Statistics - GACC](#)

2.3 Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	İthalat Değeri (\$)	Türkiye'den İthalatı (\$)	Türkiye'den İthalatının Payı (%)
030617	Dondurulmuş karides ve pavurya, tütülenmiş olanlar dahil (kabuklu veya kabuksuz)	4,551,816,340	-	-
030633	Yengeçler (kabuklu veya kabuksuz, canlı, taze veya soğutulmuş)	1,845,570,055	-	-
030743	Dondurulmuş mürekkep balığı ve kalamar (kabuklu veya kabuksuz)	1,155,704,874	-	-
030214	Atlantik somonu ve Tuna nehri somonu (Hucho hucho)	1,049,644,259	-	-
030389	Dondurulmuş diğer balıklar (diğer GTİP kodlarında belirtilmeyen)	1,011,951,694	-	-
030631	Kaya ıstakozu ve diğer deniz kerevitleri (Palinurus spp., Panulirus spp., vs.)	875,177,110	-	-
030632	İstakozlar (Homarus türleri), kabuklu veya kabuksuz, taze, canlı veya soğutulmuş	771,396,769	-	-
030363	Morina balığı (Gadus morhua, Gadus ogac, Gadus macrocephalus), dondurulmuş	620,185,890	-	-
030367	Alaska mezgiti (Theragra chalcogramma), dondurulmuş	544,925,766	-	-
030616	Soğuk su karidesleri ve pavuryaları (Pandalus spp., Crangon crangon), dondurulmuş	409,614,622	-	-

Kaynak: Çin Gümrükler Genel İdaresi GACC, [Statistics - GACC](#)

2024 yılı verilerine göre, Çin'in su ürünleri ithalatında en büyük payı **dondurulmuş karides ve pavurya** almaktadır. Bu ürün grubundaki ithalat hacmi 4,5 milyar ABD dolarını aşmış olup, Çin'in kabuklu deniz ürünlerine olan yoğun talebini açıkça ortaya koymaktadır. İkinci sırada yer alan yengeçler ve üçüncü sıradaki mürekkep balığı ile kalamar gibi diğer kabuklular da yüksek ithalat değerleriyle dikkat çekmektedir. Bu tablo, Çin'in su ürünleri pazarında kabuklu deniz ürünlerinin baskın bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Somon ve morina gibi soğuk su balıkları da toplam ithalat içinde önemli bir paya sahiptir. Özellikle **Atlantik somonu** ve **Tuna nehri somonu** gibi türlerde ithalat 1 milyar dolar seviyesindedir. Bu ürünler genellikle Norveç, Kanada ve Rusya gibi ülkelerden tedarik edilmektedir.

Dikkat çeken bir diğer husus, “**diğer balıklar**” ve “**diğer yumuşakçalar**” gibi geniş tanımlı kategorilerin de yüksek ithalat değerlerine sahip olmasıdır. Bu tür ürünler, özel olarak sınıflandırılmamış ancak hacimsel olarak büyük miktarlarda ithal edilen türleri kapsamaktadır.

Türkiye'nin bu ürün gruplarında Çin'e ihracatının bulunmaması, bu ürünlerde ülkemizin potansiyeli bulunmadığı anlamına gelmemekte, Çin tarafından Türkiye'den ithal edilmesine izin verilen su ürünlerinin kısıtlı olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin Çin'e ihracat yapabildiği su ürünleri arasında **levrek, çipura, alabalık ve midye** gibi ürünler yer almaktadır. Bu kısıtlamalar, Türkiye'nin Çin pazarında daha geniş bir ürün yelpazesıyla yer almasını engellemektedir. Ancak, bu durum aynı zamanda Türkiye'nin mevcut izinleri kullanarak ve yeni ürünler için izin süreçlerini hızlandırarak Çin pazarında daha etkin bir rol oynama potansiyeli olduğunu da göstermektedir. Bu kısıtlamalar hakkında ilerleyen bölümlerde detaylı açıklamalara yer verilecektir.

2.4 Su Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	İhracat Değeri (\$)	Türkiye'ye İhracatı (\$)	Türkiye'ye İhracatının Payı (%)
030743	Dondurulmuş mürekkep balığı ve kalamar (kabuklu veya kabuksuz)	1,696,859,730	1,040,727	0.06%
030389	Dondurulmuş diğer balıklar (diğer GTİP kodlarında belirtilmeyen)	828,113,171	51,335	0.01%
030471	Morina balığı filetosu (dondurulmuş)	705,054,643	-	-
030489	Diğer dondurulmuş balık filetoları (Başka şekilde belirtilmemiş)	518,020,566	-	-
030475	Dondurulmuş Alaska mezgit balıkları filetoları	498,958,536	537,238	0.11%
030354	Dondurulmuş uskumru balıkları	443,816,179	-	-

Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	İhracat Değeri (\$)	Türkiye'ye İhracatı (\$)	Türkiye'ye İhracatının Payı (%)
030481	Pasifik, Atlantik ve Tuna somonlarının filetolar; dondurulmuş	427,481,889	-	-
030617	Dondurulmuş karides ve pavurya, tütsülenmiş olanlar dahil (kabuklu veya kabuksuz)	382,333,338	-	-
030483	Dondurulmuş Yassı balıkların filetoları (hamsi)	318,379,253	-	-
030199	Diğer canlı tatlısu balıkları	289,848,852	-	-

Kaynak: Çin Gümrükler Genel İdaresi GACC, [Statistics - GACC](#)

Çin'in su ürünleri ihracatı 2024 yılında toplam **10,3 milyar ABD doları** seviyesinde olup ihracatta öne çıkan ürünler arasında **dondurulmuş mürekkep balığı ve kalamarlar, dondurulmuş diğer balıklar ve doğal dondurulmuş balık yarı mamulleri** bulunmaktadır. Bu deniz canlılarının yüksek ihracat potansiyeli hem Asya mutfağındaki önemli yerlerinden hem de işlenmeye uygun olmalarından kaynaklanmaktadır. Diğer önemli ihracat kalemleri arasında dondurulmuş balık filetoları, **Alaska mezgıt balığı filetoları** ve **dondurulmuş uskumru** balıkları yer almaktadır.

Türkiye'nin bu ürün gruplarındaki ithalatı oldukça düşük olup, özellikle dondurulmuş mürekkep balığı ve kalamarlar ile Alaska mezgıt balığı filetolarında küçük paylara sahiptir. Diğer ürünlerde ise Türkiye'ye ihracat yapılmamaktadır.

Diğer yandan, yukarıda yer alan verilerden anlaşıldığı üzere, GACC tarafından sunulan veriler ile önceki bölümlerde farklı kaynaklardan elde edilen veriler arasında farklılıklar mevcuttur. Bu durumun, ele alınan veri setlerinin kapsamı, sınıflandırmaları ve niceliğindeki farklılıklardan kaynaklandığı değerlendirilmekte olup elde edilen verilerin yorumlanması sırasında tutarlılık olması amacıyla aynı kaynaktan veriler arasında değerlendirme yapılması gerekliliğinin altı çizilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

3. Sektörde Ülkemizden İhracat

Türkiye, su ürünleri sektöründe global anlamda ihracatçı konumundadır. Özellikle balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği alanında son yıllarda hızlı bir büyüme kaydedilmiştir. Türkiye'de 2023 yılında üretilen su ürünleri, dünya genelinde **95 ülkeye** ihraç edilmiştir. Ülkemizden su ürünleri ihracatının büyük bir kısmı **Avrupa Birliği** ülkelerine yapılmaktadır.

Su ürünlerinin 2023 yılı ihracat değeri **1,7 milyar doları** aşmıştır. Bunula beraber levrek, çipura, alabalık ve orkinos gibi yüksek değere sahip türler, ihracatta başı çekmekte olup midye, karides ve diğer kabuklu deniz ürünleri de önemli bir yer tutmaktadır.

Son yıllarda su ürünleri yetiştiriciliği üretimi ve işleme teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak Türkiye'nin su ürünleri ihracatında da önemli bir artış görülmüştür. Özellikle Ege ve Akdeniz'de yetiştirilen levrek ve çipura **Avrupa, Rusya ve Japonya'ya** satılmaktadır. Karadeniz'de yetiştirilen Türk somonu büyük bir hızla küresel piyasaya girmiş, **Amerika** dahil

birçok ülkeye ihraç edilmiştir. İç sularda yetiştirilen alabalık, sazan balığı, yurt dışı pazarında oldukça talep görmektedir¹¹.

Tablo 14. Su ürünleri dış ticareti

Yıllar	İhracat		İthalat	
	Miktar (ton)	Değer (\$)	Miktar (ton)	Değer (\$)
2013	101.063	568.207.316	67.530	188.068.388
2014	115.381	675.844.523	77.551	198.273.838
2015	121.053	692.220.595	110.761	250.969.660
2016	145.469	790.303.664	82.074	180.753.629
2017	156.681	854.731.829	100.444	230.111.248
2018	177.500	951.793.070	98.315	188.965.220
2019	200.226	1.025.617.723	90.684	189.438.745
2020	192.462	1.020.673.539	80.525	127.415.564
2021	238.732	1.376.291.922	104.708	217.179.174
2022	251.416	1.651.496.218	115.189	312.980.444
2023	272.192	1.709.403.853	105.252	279.068.891

Kaynak: TÜİK, 2024b

2013 ile 2023 yılları arasında Türkiye'nin su ürünleri ihracatı hem miktar hem de değer açısından sürekli bir artış göstermiştir. 2013 yılında 101.063 ton ve 568 milyon dolar olan ihracat, 2023 yılında **272.192 ton** ve 1,7 milyar dolara yükselmiştir. Bu artış, Türkiye'nin su ürünleri sektöründeki üretim kapasitesinin ve ihracat potansiyelinin güçlendiğini göstermektedir.

İthalat ise daha dalgalı bir seyir izlemiş, 2013 yılında 67.530 ton ve 188 milyon dolar olan ithalat, 2023 yılında **105.252 ton ve 279 milyon dolara** ulaşmıştır.

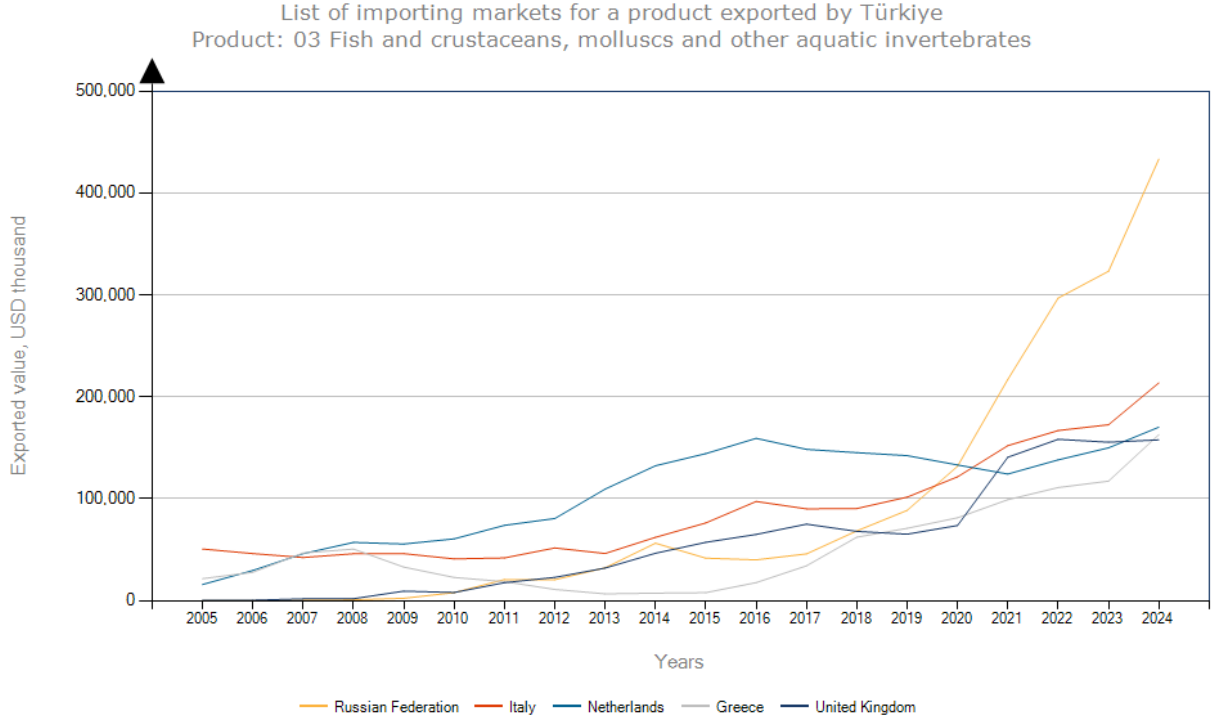
Tablo 17. Su ürünleri ihracat miktarı (ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Rusya	19.293	22.790	42.082	46.937	61.726
İtalya	24.308	25.177	27.934	26.797	30.170
Hollanda	23.493	20.763	18.834	19.110	21.080
Yunanistan	17.427	18.224	19.157	19.976	20.495
İngiltere	9.926	10.524	18.157	18.896	18.404
Almanya	12.254	12.574	13.144	12.381	12.330
İspanya	11.119	10.182	13.044	11.906	11.827
ABD	6.529	5.533	7.658	7.081	9.017
İsrail	3.701	5.325	6.912	6.184	6.996
Diğer	72.176	61.370	71.810	82.148	80.147
Dünya	200.226	192.462	238.732	251.416	272.192

Kaynak: TÜİK, 2024b

¹¹ [Su Ürünleri Ürün Raporu 2024-403 TEPGE.pdf](#)

2019 ile 2023 yılları arasında Türkiye'nin su ürünleri ihracatında öne çıkan ülkeler arasında **Rusya, İtalya ve Hollanda** bulunmaktadır. Rusya, bu dönemde önemli bir artış göstererek 2019'da 19.293 ton olan ihracat miktarını 2023'te 61.726 tona çıkarmıştır. İtalya da benzer bir trendle 2019'da 24.308 ton olan ihracatını 2023'te 30.170 tona yükseltmiştir. Hollanda'ya olan ihracat miktarımız ise 2023'te 21.080 tona düşmüştür. **Yunanistan, İngiltere ve Almanya** gibi ülkeler de Türkiye'nin önemli ihracat pazarları arasında yer almaktadır. Genel olarak, Türkiye'nin su ürünleri ihracatı 2019'da 200.226 ton iken 2023'te 272.192 tona yükselmiştir.

Kaynak: [List of importing markets for a product exported by Türkiye | Product: 03 Fish and crustaceans, molluscs and other aquatic invertebrates](#)

3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı

Türkiye'nin 2020-2024 yılları arasında Çin'e yönelik su ürünleri ihracatının seyrinin gösterildiği tabloya aşağıda yer verilmiş olup anılan dönemde dikkat çekici dalgalanmalar yaşanmıştır. Özellikle 2022 yılı, 11,77 milyon dolarlık toplam ihracatla en yüksek seviyeye ulaşılmışken, 2023 yılında bu rakam yaklaşık 4,73 milyon dolara gerileyerek belirgin bir düşüş göstermiştir. Ancak bu durum geçici bir dalgalanma olarak değerlendirilmeli ve 2024 yılında yeniden 5,63 milyon dolara çıkılması, toparlanma sürecinin başladığını göstermektedir.

2022 yılında ulaşılan yüksek ihracat seviyesinin tekrar erişilebilecek bir potansiyele işaret ettiğini vurgulamak önemlidir.

Ürün çeşitliliği açısından ise, 2022'de büyük bir genişleme yaşandığı görülmekte olup “diğer balık filetoları ve etleri”, “yengeçler”, ve “dondurulmuş alabalıklar” gibi kalemlerde ciddi ihracat rakamlarına ulaşılmıştır.

	Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	030487	Ton balıkları (Thunnus cinsi), orkinoslar veya yazılı orkinosların filetoları				355,640	3,413,925
2	030499	Diğer balık filetoları ve diğer balık etleri (dondurulmuş)	105,864	275,593	3,556,506	530,167	1,899,328
3	030633	Yengeçler; canlı, taze veya soğutulmuş	217,167	69,126	55,567	374,466	201,530
4	030314	Dondurulmuş alabalıklar		1,479,261	8,159,327	3,182,017	118,720
5	030543	Tütsülenmiş alabalık filetoları				191	844
6	030812	Dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış veya salamura edilmiş su omurgasızları	1,598,420				
7	030482	Dondurulmuş alabalık filotaları	87,834				
8	030819	Deniz hıyarı	1,408,341	1,130,745			
9	030345	Atlantik ve Pasifik mavi yüzgeçli orkinos	284,669	137,116			
10	030792	Canlı, taze veya soğutulmuş midyeler (Mytilus spp., Perna spp.)	4,659			295,212	
	TOPLAM		3,706,954	3,091,841	11,771,400	4,737,693	5,634,347

Kaynak: Çin Gümrükler Genel İdaresi GACC, [Statistics - GACC](#)

Ürün bazında yıllar çerçevesinde gelişim ele alındığında, 2024 yılında önceki yıla kıyasla ton balıklarının ihracatında ciddi bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, 2022 yılında maksimum değerine ulaşan diğer balık filetoları ve dondurulmuş alabalık ihracatında da bir önceki yıla kıyasla önemli derecede arttığı, 2021 yılına kadar ihracata konu olan deniz hıyarı ürününde de ülkemizin gelecek dönemde ihracat yapma potansiyelinin olduğu değerlendirilmektedir.

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

Türkiye ile Çin arasındaki su ürünleri ticaretine ilişkin ilk resmi adımlar 2019 yılında atılmıştır. 9 Eylül 2019'da Ankara'da gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, iki ülke arasında su ürünleri ihracatına yönelik ilk protokol imzalanmıştır.

“Su Ürünlerinin Denetim, Karantina ve Veterinerlik Hijyen Şartları Hakkında Protokol” kapsamında, Türkiye’den Çin’e ihraç edilebilecek ürünler listesine gökkuşağı alabalığı, nehir alabalığı, mavi yüzgeçli orkinos, deniz patlıcanı, karides ve deniz minaresi gibi

türler eklenmiştir. İlk etapta 58 Türk işletmesine ihracat yetkisi verilmiş, bu sayede Çin pazarı Türk su ürünleri sektörü için önemli bir ihracat kapısı haline gelmiştir. Bu anlaşmanın, sektöre yaklaşık 250 milyon dolarlık bir ticaret hacmi potansiyeli sunduğu belirtilmiştir.

2020 yılında, Türkiye ile Çin arasındaki tarımsal ürün ticaretine yönelik iş birliği genişletilmiş, su ürünlerinin yanı sıra süt ürünleri ve kanatlı eti ihracatının da önü açılmıştır. Çin'in özellikle işlenmiş su ürünlerine olan yüksek talebi nedeniyle, bu gelişme Türk su ürünleri sektörü için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye'den Çin'e yapılan su ürünleri ihracatı devam etmiş olsa da mevcut ihracat kapsamının genişletilmesine yönelik yeni girişimlere ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda, 2023 yılında Türkiye'nin Çin'e ihraç edebileceği ürün çeşitliliğinin artırılması amacıyla yeni girişimlerde bulunulmuştur. *Holothuria* spp. (deniz patlıcanı) grubuna ait bazı türlerin yanı sıra çipura, levrek, granyöz ve pisi balığının da izinli ürünler listesine eklenmesi için Çin yetkililerine talepler iletilmiştir. 19 Temmuz 2023 tarihinde, avcılık ve yetiştiricilik yoluyla elde edilen su ürünlerine yönelik iki ayrı protokol metni imzalanmak üzere Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir.

Bununla birlikte, 2019 yılında imzalanan protokolün süresi Eylül 2024'te sona ereceğinden, taraflar güncellenmiş bir protokol üzerinde çalışmalarına 2023 yılı içinde başlamıştır. Türkiye'nin Çin'e gerçekleştirdiği su ürünleri ihracatının sürdürülebilmesi ve genişletilmesi için hazırlanan "Yabancı Su Ürünleri" ve "Yetiştiricilik Yoluyla Elde Edilen Su Ürünleri" başlıklı iki yeni protokol taslağı Çin tarafına sunulmuş ve nihai metinler üzerinde mutabakata varılmıştır. Bu süreç, Türkiye'nin Çin pazarında daha fazla ürünle yer almasını ve ihracat kapasitesini artırmasını sağlayacak önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'den Çin'e İhraç Edilebilen Su Ürünleri

Ürün	İzin Tarihi
Gökkuşaklı Alabalığı	9 Eylül 2019
Nehir Alabalığı	9 Eylül 2019
Orkinos	9 Eylül 2019
Mavi Yüzgeçli Orkinos	9 Eylül 2019
Ton Balığı	2019
Alabalık Ürünleri	2019
Çipura, Levrek, Granyöz	Bekleniyor
Türkiye'nin Kara Sularında Avlanan Tüm Su Ürünleri	Bekleniyor

Çin'e su ürünleri ihraç etmek isteyen Türk firmaları için, ilgili şirket ve tesislerin (su ürünleri çiftlikleri, paketleme evleri, soğuk hava depoları ve işleme tesisleri) kayıt işlemleri

büyük önem taşımaktadır. GACC, 1 Ocak 2022 tarihinde yürürlüğe giren 248¹² ve 249¹³ sayılı düzenlemeleriyle, gıda ürünleri ihracatı yapacak firmaların kayıt altına alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu kayıt süreci; üretim tesis bilgileri, ürün numuneleri ve risk analizlerini içeren kapsamlı bir başvuru mekanizması gerektirir¹⁴

Su ürünleri, GACC tarafından belirlenen ve kayıt işlemlerinin Tarım ve Orman Bakanlığı aracılığıyla yapıldığı 18 ürün grubundan biridir. Bu nedenle, su ürünleri ihracatı yapacak Türk firmalarının, doğrudan kayıt başvurusu yapmaları gerekmekte; ilgili Bakanlık tarafından GACC'ye iletilen listelerde yer almaları yeterli olmaktadır. Bu süreçte, firmaların isim, adres ve kayıt numarası gibi bilgileri, olası bir uyumsuzluk durumunda ürünlerin izlenebilirliğini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle, doğru ve eksiksiz bilgi sunulması kritik öneme sahiptir.

Firmaların, kayıt işlemleri sırasında yalnızca GACC'nin resmî web sitesi olan cifer.singlewindow.cn¹⁵ adresini kullanmaları ve üçüncü taraf danışmanlık firmalarına itibar etmemeleri önemle tavsiye edilmektedir. Bu süreçte, Tarım ve Orman Bakanlığı ile koordineli çalışmak, kayıt işlemlerinin doğru ve hızlı bir şekilde tamamlanmasını sağlayacaktır.¹⁶

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Çin'de ithal su ürünleri tüketimi, belirli büyük şehirlerde ve eyaletlerde yoğunlaşmaktadır. Shandong, Şanghai, Guangdong, Zhejiang, Pekin ve Shenzhen gibi büyük şehirler, yüksek nüfus yoğunluğu, gelişmiş lojistik altyapıları ve yüksek gelir seviyeleri gibi faktörler sayesinde ithal deniz ürünlerine olan talebi artırmaktadır.

2024 Yılı Çin'in Eyalet Bazında Su Ürünleri İthalatı (GACC)		
Eyalet Adı	Dolar Değeri	Pay %
Shandong Province	3,629,296,237	20%
Shanghai Province	2,421,616,155	14%
Guangdong Province	2,344,230,969	13%
Zhejiang Province	1,778,506,105	10%
Fujian Province	1,486,610,877	8%
Liaoning Province	1,391,435,825	8%
Beijing	789,655,242	4%
Tianjin	684,309,276	4%

¹² [Decree of the General Administration of Customs of the People's Republic of China \(No. 248\) Regulations of the People's Republic of China on the Registration and Administration of Overseas Manufacturers of Imported Food](#) Gazette of the State Council [2021] No. 16 Chinese Government Network

¹³ [Decree of the General Administration of Customs of the People's Republic of China \(No. 249\) Measures of the People's Republic of China for the Administration of Import and Export Food Safety](#) State Council Gazette [2021] No. 18 Chinese Government Network

¹⁴ <http://english.customs.gov.cn/newsroom/news/248000007/c3bfa0f4-8f02-41f3-8c86-7b83c6ae978d>.

¹⁵ Çin Gümrükler Genel İdaresi (GACC) Resmi Web Sitesi: cifer.singlewindow.cn

¹⁶ Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve Tarım ve Orman Bakanlığı duyuruları (tarimorman.gov.tr)

2024 Yılı Çin'in Eyalet Bazında Su Ürünleri İthalatı (GACC)		
Eyalet Adı	Dolar Değeri	Pay %
Jilin Province	580,437,112	3%
Sichuan Province	513,852,025	3%
Guangxi Zhuang Autonomous Region	421,102,878	2%
Hunan Province	365,219,690	2%
Jiangsu Province	339,834,956	2%
Hebei Province	302,406,557	2%
Hubei Province	172,884,923	1%
Chongqing	102,026,065	1%
Xinjiang Uygur Autonomous Region	85,630,352	0%
Yunnan Province	79,417,744	0%
Shaanxi Province	69,490,988	0%
Henan Province	65,108,051	0%
Heilongjiang Province	58,560,088	0%
Guizhou Province	50,391,391	0%
Anhui Province	47,286,921	0%
Jiangxi Province	46,100,596	0%
Hainan Province	21,923,556	0%
Qinghai Province	16,788,422	0%
Gansu Province	1,009,336	0%
Inner Mongolia Autonomous Region	607,606	0%
Genel Toplam	17,865,739,943	100%

Bu kapsamda öne çıkan eyalet ve şehirleri daha detaylı ele alacak olursak;

1.Shandong Eyaleti (Qingdao): Shandong, deniz ürünleri üretimi ve ticareti açısından büyük bir rol oynamaktadır. Qingdao, ülkenin en önemli denizcilik limanlarından birine sahiptir ve deniz ürünleri ithalatında büyük bir merkezdir.

2. Şanghay Çin'in en büyük ticaret ve lojistik merkezi olarak, uluslararası deniz ürünleri ithalatında yüksek bir paya sahiptir. Pek çok yabancı markanın faaliyet gösterdiği ve büyük bir tüketici kitlesine sahip bir şehir olması, Şanghay'ı önemli bir pazar yapmaktadır.

3.Guangdong Eyaleti (Shenzhen, Guangzhou, Dongguan): Çin'in en büyük dış ticaret hacmine sahip eyaletlerinden biridir. Shenzhen, uluslararası ticaretin merkezi olmasının yanı sıra deniz ürünleri ithalatı için önemli bir pazardır. Guanco ise büyük iç pazar ve restoran sektörü ile dikkat çeker.

4.Zhejiang Eyaleti (Ningbo, Hangzhou): Zhejiang, güçlü sanayisi ile deniz ürünleri işleme ve ithalatında büyümeye devam etmektedir. Ningbo, önemli bir liman şehri olup, deniz ürünleri ticaretine büyük katkı sağlamaktadır.

5.Fujian Eyaleti (Xiamen, Fuzhou): Fujian, deniz ürünlerinin üretimi ve tüketimi konusunda gelişmiş bir bölge olup, özellikle Xiamen, deniz ürünleri ithalatı için önemli bir ticaret noktasıdır.

6.Pekin (Beijing): Çin'in başkenti olan Pekin, güçlü bir iç pazar ve yüksek gelirli tüketici kitlesi ile dikkat çeker. Lüks restoranlar ve otel sektörü de deniz ürünleri talep etmektedir.

7.Tianjin: Çin'in kuzeyindeki en büyük limanlardan biri olan Tianjin, deniz ürünleri ithalatı açısından önemli bir merkezdir. Pekin'e yakın olması, bölgesel ticaretin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

8.Sichuan Eyaleti (Chengdu): Sichuan, deniz ürünlerine olan talebin arttığı, iç pazarın genişlediği ve restoranların çeşitlendiği bir bölge olup, bu nedenle deniz ürünlerine olan talep hızla artmaktadır.

9.Hainan Adası: Tropikal iklimiyle taze deniz ürünleri tüketimi açısından önemli bir pazar oluşturan Hainan, özellikle tatil ve turizm sezonlarında deniz ürünlerine olan talebin arttığı bir bölgedir.

Lojistik ve ithalat alt yapısı baz alındığında ise, limanlar sektör açısından önem arz eden belirleyici unsurlar haline gelmektedir. Qingdao ve Dalian gibi liman şehirleri, deniz ürünleri ithalatının işlenip yeniden ihraç edilmesi açısından önemli merkezlerdir.

- **Guanco Limanı,** Güney Çin'in en büyük deniz ticaret merkezlerinden biri olup, Hong Kong'a yakınlığı sayesinde ithal su ürünlerinin dağıtımında kritik bir rol oynamaktadır.
- **Şanghay Limanı,** dünyanın en büyük konteyner limanı olarak deniz ürünleri ithalatında önemli bir merkezdir.
- **Tianjin Limanı,** Pekin'e en yakın büyük liman olup, Kuzey Çin'de ithal deniz ürünlerinin dağıtımını sağlamaktadır.
- **Shenzhen Limanı,** Guangdong bölgesinin ithalatını destekleyen önemli bir lojistik merkezidir.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Ülkedeki su ürünleri pazarı, üretim yapısına bağlı olarak büyük ölçüde iki ana kategoriye ayrılmaktadır: avcılık ve yetiştiricilik. 2022 verilerine göre, toplam üretimin %20'si avcılıktan (13,22 milyon ton), %80'i ise yetiştiricilikten (52,88 milyon ton) elde edilmiştir.

Su ürünleri yetiştiriciliği, Çin pazarında en baskın üretim yöntemi olup, bu faaliyetler tatlı su ve deniz suyu olmak üzere iki temel alanda gerçekleşmektedir. Tatlı su yetiştiriciliği, toplam yetiştiricilik üretiminin %59,1'ini oluştururken, deniz suyu yetiştiriciliği %40,9'luk bir paya sahiptir. Ülkedeki üretim modeli, büyük ölçekli entegre tesisler ve modern teknolojilerle desteklenen yetiştiricilik sistemleri üzerine kuruludur. Özellikle su kalitesinin kontrolü ve sürdürülebilirlik odaklı üretim yöntemleri, Çin'in üretim kapasitesini artırmasına olanak tanımaktadır.

Çin, aynı zamanda dünyanın en büyük su ürünleri tüketicilerinden biridir. Artan kentleşme, gelir düzeyinin yükselmesi ve sağlıklı beslenme eğilimleri, iç piyasada su ürünlerine olan talebi sürekli olarak artırmaktadır. Taze, dondurulmuş ve işlenmiş su ürünleri pazarı hızla genişlerken, büyük şehirlerde e-ticaret platformları aracılığıyla doğrudan tüketiciye ulaşan satış kanalları da yaygınlaşmaktadır. Özellikle somon, karides ve ton balığı gibi yüksek değerli ürünlere yönelik talep artmakta, işlenmiş ve hazır tüketim için uygun deniz ürünleri pazarı büyümektedir. Çin, daha önce de belirtildiği gibi, su ürünleri sektöründe yalnızca büyük bir

üretici değil, aynı zamanda küresel ihracatta da lider konumundadır. Ülke, ithal ettiği su ürünlerinin büyük bir bölümünü iç pazarda doğrudan tüketmek yerine işleyerek tekrar ihraç etmektedir. Özellikle işlenmiş deniz ürünlerine olan küresel talebin yüksek olması, Çin'in bu alandaki ihracat hacmini artırmasına katkıda bulunmaktadır.

Teknolojik gelişmeler ve lojistik altyapının güçlenmesi, Çin'in su ürünleri pazar yapısını şekillendiren temel unsurlar arasındadır. Soğuk zincir lojistiğindeki ilerlemeler, ürünlerin taze olarak taşınmasını ve geniş pazarlara ulaştırılmasını kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda, sürdürülebilir balıkçılık politikaları ve çevresel düzenlemeler, avcılık ve yetiştiricilik faaliyetlerinin geleceğini etkilemektedir. Son yıllarda hükümet, aşırı avlanmayı kontrol altına almak ve çevresel etkileri en aza indirmek için çeşitli önlemler almış, sürdürülebilir üretim modellerini teşvik etmeye yönelik politikalar uygulamaya koymuştur.

Sektörün Önde Gelen Firmaları:

- Zhejiang Materials Industry Group Corp. (Hangzhou)
- Dalian Yidu Group Co., Ltd. (Dalian)
- Shandong Oriental Ocean Group Co., Ltd. (Yantai)
- Guangdong Evergreen Group Co., Ltd. (Guangzhou)
- Xiamen Caharbor Imp&Exp Co., Ltd. (Xiamen)
- Zhanjiang Guolian Aquatic Products Co., Ltd. (Guangzhou)
- Zoneco Group Co., Ltd. (Dalian)
- China National Fisheries Corporation (Beijing)

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STK'lar ve İletişim Bilgileri

- China Aquatic Products Processing and Marketing Alliance (CAPPMA)

Telefon: +86 10 6506 2912 / +86 10 8527 4846

Faks: +86 10 8527 4847

E-posta: capma@agri.gov.cn

Adres: Room A-101, Fuli Garden Residence, No. 40 Maizidian Street, Chaoyang, Beijing,

Web Sitesi: www.cappma.org.cn

- Shanghai Fisheries Trade Association (SFTA)

Telefon: +86-21-65852902

E-posta: shscxh01@163.com

Adres: Room 501, Building 4, No. 435 Minxing Road, Shanghai, Çin

Web Sitesi: www.sfta.com.cn

- China Fisheries Association (CFA)

Telefon: +86 10 5919 4756

Faks: +86 10 5919 4758

E-posta: cfa@agri.gov.cn

Adres: No. 11, Nongzhanguan Nanli, Chaoyang District, Beijing, Çin

Web Sitesi: www.china-fishery.org

- China Seafood Industry Association (CSIA)

Telefon: +86 10 6506 2912

E-posta: csia@agri.gov.cn

Adres: Room A-101, Fuli Garden Residence, No. 40 Maizidian Street, Chaoyang, Beijing,

Web Sitesi: www.csia.org.cn

- Shrimp Industry Association

Telefon: +86 759 336 1234

E-posta: zjshrimp@163.com

Adres: No. 88, Renmin Avenue, Zhanjiang, Guangdong, Çin

Web Sitesi: www.zjshrimp.org

- Guangdong Aquatic Products Processing and Marketing Association:

Web Sitesi: www.gdaquatic.org

4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar¹⁷

- Çin Genel Gümrük İdaresi (GACC): www.customs.gov.cn
- Çin Ticaret Bakanlığı (Ministry of Commerce- MOFCOM): www.mofcom.gov.cn
- Çin İşletme Kayıtları Credit China
- Alibaba ve benzeri e-ticaret platformları www.alibaba.com

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Çin'e su ürünleri ihracatında bulunmak isteyen firmaların yerine getirmeleri gereken bazı yasal gereklilikler ve alınması elzem lisanslar mevcuttur. Bu lisanslar, hem ihracatın güvenli ve hijyenik bir şekilde gerçekleştirilmesi hem de ticaretin yasal çerçevede yapılabilmesi için zorunludur.

İthalat Su Ürünleri Sağlık Lisansı, Çin'e ithal edilen su ürünlerinin, Çin'in hijyen standartlarına ve güvenlik gereksinimlerine uygunluğunu kanıtlamak için gereklidir. Bu lisans için başvuruda bulunan işletmelerin, ürün örnekleri ve üretim süreçleriyle ilgili belgeler sunarak, ithal edilen ürünlerin güvenli ve uyumlu olduğunu kanıtlaması gerekmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'ne Girişte Hayvan ve Bitki Karantina İzni, belirli deniz ürünleri türleri için gerekli bir izin olup, başvuru liman denetim ve karantina ajansına yapılmalıdır. Bu izin, yerel büro tarafından ön incelemeye alındıktan sonra, AQSIQ (Çin Genel Kalite Denetim İdaresi) onayına sunulur. Son olarak, daha önce de belirtildiği gibi, ihracatçılar Çin'e gıda ihracatı yapmadan önce, Çin Gümrük İdaresi'ne kayıt yaptırmalı ve ithalatçıların da bulundukları yerin gümrüğüne kaydolup, gerekli belgeleri sunarak ithalatçı olarak kaydını tamamlamalıdır.

4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Çin'de su ürünleri sektöründe sevk öncesi inceleme zorunluluğu vardır. Sevk öncesi inceleme, genellikle ithalatçıların Çin Gümrükleri ve Çin Tarım Bakanlığı (MOA) tarafından belirlenen gereksinimlere uymalarını sağlamaktadır. Bu çerçevede, Çin'e su ürünleri ihracatında sevk öncesi inceleme aşağıda belirtilen alanlarda gerçekleştirilmektedir.

¹⁷ Çinli firmalar ile ticari işlem gerçekleştirmeden önce firmaların bulundukları konum baz alınarak ilgili temsilciliğimizden Bakanlığımız "Müşavire Danışın" sistemi üzerinden firma sorgusu talep edilmesi önerilmektedir.

- a) **Hijyen ve Sağlık Standartları:** Çin, ithalat edilen deniz ürünlerinin sağlık açısından uygunluğunu kontrol eder. Bu, ürünlerin zararlı kimyasallar, ağır metaller, bakteriler veya diğer patojenler içermemesi gerektiğini garantiler.
- b) **Kalite Kontrolü:** Ürünlerin kalite standartlarına uygunluğu kontrol edilir. Bu, etiketleme, ambalajlama ve ürünlerin fiziksel ve kimyasal özelliklerini içerir.
- c) **Veteriner Kontrolleri:** Su ürünlerinin, özellikle hayvansal ürünlerin, sağlık açısından risk taşımadığından emin olunması amacıyla veterinerlik kontrolleri yapılır.

Çin'in sevk öncesi inceleme ve onay süreçlerinde kullanılan bazı yetkilendirilmiş gözetim şirketleri şunlardır:

- SGS www.sgs.com
- Bureau Veritas www.bureauveritas.com
- Intertek www.intertek.com
- COTECNA www.cotecna.com
- China Certification & Inspection Group (CCIC) www.ccic.com

4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar ve Tarihleri

- 19th Shanghai International Fisheries and Seafood Exhibition (World Seafood Shanghai)
Tarih: 27-29 Ağustos 2025
Resmi İnternet Sitesi: www.worldseafoodshanghai.com
Yer: Shanghai New International Expo Center (SNIEC), Şanghay
- China Fisheries & Seafood Expo (CFSE)
Tarih: 29 Ekim- 31 Ekim 2025
Resmi İnternet Sitesi: chinaseafoodexpo.com
Yer: Qingdao, Çin
- FHC Shanghai Global Food Trade Show
(Her sene anılan fuarda milli katılım organizasyonu düzenlenmektedir.)
Tarih: 11-13 Kasım 2025
Resmi İnternet Sitesi: : <https://www.fhcchina.com/en>
Yer: Shanghai New International Expo Center (SNIEC), Şanghay
- China International Import Expo (CIIE)
(Her sene anılan fuarda milli katılım organizasyonu düzenlenmektedir.)
Tarih: 5-10 Kasım 2025
Resmi İnternet Sitesi: <https://www.ciie.org/zbh/index.html>
Yer: National Exhibition and Convention Center, Şanghay
- China International (Guangzhou) Fishery and Seafood Expo (FISHEX)
Tarih: 11 Eylül- 13 Eylül 2025
Resmi İnternet Sitesi: chinafishex.com
Yer: Guanco, Çin
- China International Food, Meat and Aquatic Products Exhibition (FMA CHINA)
Tarih: 19 Mayıs- 21 Mayıs 2025
Resmi İnternet Sitesi: sialchina.com
Yer: Şanghay, Çin

- China International (Xiamen) Seafood Expo
Tarih: 16 Eylül- 18 Eylül 2025
Resmi İnternet Sitesi: xiamenseafoodexpo.com
Yer: Xiamen, Çin
- Seafood Expo Asia
Tarih: 7 Eylül- 9 Eylül 2025
Resmi İnternet Sitesi: seafoodexpo.com/asia
Yer: Hong Kong, Çin
- China Fish
Tarih: 20 Şubat- 22 Şubat 2025
Resmi İnternet Sitesi: chinafishshow.org
Yer: Şanghay, Çin
- China(Fuzhou) International Seafood & Fisheries Expo
Tarih:13-15 Haziran 2025
Resmi İnternet sitesi: <http://en.chinafife.com/>
Yer:Fuzhou International Cross-Strait Exhibition and Conference Center

4.6 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Çin'deki su ürünleri sektöründeki ihaleler genellikle devlet destekli projeler, kalite kontrol ve denetim, araştırma-geliştirme, lojistik ve çevre koruma gibi çeşitli alanlarda yapılmaktadır. Aşağıda bahsedilen kurumlar ve kuruluşlar, su ürünleri sektöründe farklı konularda ihaleler yayımlayarak sektörün gelişimine katkıda bulunmaktadır.

1. Çin Tarım Bakanlığı (Ministry of Agriculture and Rural Affairs of the People's Republic of China- MOA)

Çin Tarım Bakanlığı, su ürünleri sektöründe devlet destekli projeler, araştırmalar ve denetimler için ihaleler açmaktadır. Bu tür ihaleler genellikle yerel yönetimler ve özel sektör iş birlikleriyle gerçekleştirilmektedir.¹⁸

2. Çin Gıda ve İlaç İdaresi (China Food and Drug Administration- CFDA)

CFDA, su ürünlerinin güvenliğini sağlamak için denetim projeleri, kalite testleri ve analizler için ihale açmaktadır.¹⁹

3. Çin Gümrükleri (General Administration of Customs of the People's Republic of China - GACC)

Çin Gümrükleri, su ürünleri gibi ithalat ve ihracat ürünlerine yönelik güvenlik, kalite ve sağlık denetimlerine dair ihaleler açmaktadır.²⁰

4. Çin Su Ürünleri Derneği (China Fisheries Association- CFA)²¹

5. Çin Çevre Koruma Bakanlığı (Ministry of Ecology and Environment of the People's Republic of China)

¹⁸ <http://www.moa.gov.cn/>

¹⁹ <https://www.nmpa.gov.cn/>

²⁰ <http://www.customs.gov.cn/>

²¹ <http://www.cfa.org.cn/>

Bu bakanlık, su ürünlerinin çevresel etkilerini minimize etmek ve sürdürülebilir balıkçılık yönetimi sağlamak amacıyla çeşitli araştırma ve denetim projeleri için ihaleler düzenler.²²

6. Çin Denizcilik Bakanlığı (Ministry of Transport of the People's Republic of China)

Çin'in deniz taşımacılığı ve liman altyapısı üzerine birçok kamu ihalesi yapılmaktadır.²³

7. Çin Tarım Araştırmaları Enstitüsü (China Academy of Fishery Sciences- CAFS)

CAFS, su ürünleri sektörüne yönelik bilimsel araştırmalar ve geliştirme projeleri için ihaleler açmaktadır.²⁴

8. Çin Uluslararası Ticaret Odası (China Chamber of International Commerce- CCOIC)

CCOIC, Çin ile diğer ülkeler arasındaki su ürünleri ticaretine yönelik birçok ihale düzenleyebilir. Bu ihaleler genellikle dış ticaret ve ekonomik iş birlikleriyle ilgilidir.²⁵

9. Çin Tarım ve Balıkçılık Bankası (Agricultural Bank of China- ABC)

Su ürünleri sektöründe finansman sağlamak amacıyla banka, çeşitli yatırım projeleri için ihale açabilir.²⁶

10. Çin Ulusal Gıda Güvenliği ve Kalite Denetim Merkezi (National Food Quality and Safety Inspection Center)²⁷

4.7 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Ülkemiz ile Çin arasındaki ticarete yön veren Anlaşmalar ve Protokollere ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiş olup Bakanlığımızın ilgili bilgilerin yer aldığı internet linki aşağıda sunulmuştur.

[İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Oluşturan Anlaşmalar ve Protokoller](#)

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi ve Sayısı
Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım ve İşbirliği Anlaşması	16.04.2002	19.06.2002/24791
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (Revize Edilmiştir.)	29.07.2015	01.10.2020/31261 (Mükerrer)
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	23.05.1995	30.12.1995/22863
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	19.12.1981	16.02.1982/17607
Türk- Çin Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Komisyonu Tutanağı	19.09.1982	16.06.1983/18079
Türkiye-Çin 16. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	27.09.2009	

²² <http://www.mee.gov.cn/>

²³ <http://www.mot.gov.cn/>

²⁴ <http://www.cafs.net.cn/>

²⁵ <http://www.ccoic.cn/>

²⁶ <http://www.abchina.com/>

²⁷ <http://www.cnca.gov.cn/>

Çin, su ürünleri sektöründe dünya çapında önemli bir oyuncu olup, birçok ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) ve Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA) imzalamaktadır. Bu anlaşmalar, ticaretin kolaylaştırılması, tarifelerin azaltılması ve su ürünleri ihracatının artırılmasını hedeflemektedir.

Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında şu anda yürürlükte olan bir TTA veya STA bulunmamaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile kurduğu Gümrük Birliği çerçevesinde, yalnızca AB'nin tercihli ticaret anlaşması yaptığı ülkelerle benzer anlaşmalar yapabilmektedir. Çin ile AB arasında böyle bir anlaşma olmadığından, Türkiye'nin Çin ile STA veya TTA imzalaması mümkün değildir. Ülkemiz menşeli ürünler Çin'e "En Çok Gözetilen Ulus" (MFN) statüsü ile girmektedir.

Bununla birlikte, Çin ve Türkiye arasındaki ticaret ilişkileri, su ürünleri sektöründe de önemli bir gelişim göstermektedir. İki ülke arasında su ürünleri alanında 9 Ağustos 2019 tarihinde imzalanan ve halen yürürlükte bulunan **Türkiye'den Çin Halk Cumhuriyeti'ne İhraç Edilecek Su Ürünlerinin Denetim, Karantina ve Veterinerlik Hijyen Şartları Hakkında Protokol** ²⁸ önem arz etmektedir. Anılan protokol, Türkiye'den Çin'e su ürünleri ihracatının gerçekleştirilmesi amacıyla imzalanmış olup protokol kapsamında 58 işletmeye gökkuşağı alabalığı, nehir alabalığı, mavi yüzgeçli orkinos, deniz patlıcanı, karides, deniz minaresi ve alt gruplarına ihracat izni verilmiş ve Çin yetkili makamlarına bildirilmiştir. Ayrıca, *Holothuria tubulosa*, *Holothuria polii*, *Holothuria mammata* ve *Holothuria sanctori* türlerinin ve yetiştiricilik yoluyla elde edilen balık türlerinin izinli ürün grubu listesine eklenmesine ilişkin talepler Çin yetkili otoritelerine iletilmiştir.

Diğer yandan, Avcılık ve Yetiştiricilik Yoluyla Elde Edilen Su Ürünleri'nin İhracatına ilişkin 2 adet Protokol metni ÇHC tarafına iletilmek ve imzalanmak üzere 19.07.2023 tarihinde Dışişleri Bakanlığımıza iletilmiştir. Su ürünleri ihracatımıza yönelik 2019 yılında imzalanan ve Eylül 2024'te güncellenmesi gereken protokole ilişkin çalışmalar karşılıklı olarak 2023 yılında başlamış, bu minvalde ülkemizden ÇHC'ye su ürünleri ihracatının gerçekleştirilebilmesini teminen hazırlanan iki farklı protokol taslağı (Yabani Su Ürünleri ile Yetiştiricilikle Elde Edilen Su Ürünleri) Çin tarafına iletilmiştir.

15 Ağustos 2024 tarihinde, Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı ile Çin Gümrükler Genel İdaresi yetkilileri arasında çevrim içi bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, Türkiye'den Çin'e ihraç edilen su ürünlerine yeni türlerin eklenmesi ve avcılık ürünlerine yönelik ithalat izni verilmesine ilişkin protokol taslakları değerlendirilmiştir. Protokol taslaklarının imzalanması halinde, çipura, levrek ve granyöz gibi balık türlerinin yanı sıra kara sularımızda avcılığı yapılan tüm su ürünleri türleri için Çin tarafından ithalat izni verilerek ihracatın genişletilmesi hedeflenmektedir. ²⁹ Bu kapsamda, su ürünleri ihracatının devamı için gerekli adımlar atılmaktadır.

²⁸ [Anlaşma ve Protokoller](https://www.tarimorman.gov.tr/) <https://www.tarimorman.gov.tr/>

²⁹ [ÇİN HALK CUMHURİYETİ YETKİLİLERİ İLE ÜLKEMİZDEN İHRACATI YAPILAN SU ÜRÜNLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME TOPLANTISI YAPILDI](#)

Çin ile Diğer Ülkeler Arasında Su Ürünleri Sektöründeki Anlaşmalar

Çin'in halihazırda 26 ülkeyle yürürlükte olan serbest ticaret anlaşmaları bulunmaktadır.³⁰ Çin, küresel su ürünleri ticaretinde önemli bir aktör olarak, yaptığı bu anlaşmalar sayesinde sektördeki konumunu güçlendirmektedir.

Bunlardan öne çıkanlar ele alınacak olursa, ASEAN ülkeleriyle yapılan ASEAN-Çin Serbest Ticaret Anlaşması (ACFTA), su ürünleri de dâhil olmak üzere birçok tarım ve gıda ürününün ticaretini kolaylaştırmaktadır³¹. Avustralya ile Çin arasında 2015 yılında yürürlüğe giren Çin-Avustralya Serbest Ticaret Anlaşması (ChAFTA), Avustralya'dan Çin'e su ürünleri ihracatının büyümesini desteklemiştir. 2020 yılında bazı diplomatik gerilimler nedeniyle Çin, Avustralya menşeli bazı su ürünlerine kısıtlamalar getirmiş olsa da bu engellerin büyük kısmı 2024 itibarıyla kaldırılmıştır³².

Çin ve Japonya arasında doğrudan bir serbest ticaret anlaşması bulunmamaktadır. Ancak her iki ülke de 2022 yılında yürürlüğe giren Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) anlaşmasına taraftır ve bu anlaşma su ürünleri de dâhil olmak üzere birçok sektörün ticaretini kapsamaktadır³³. Norveç ile Çin arasında resmi bir serbest ticaret anlaşması henüz imzalanmamıştır. Ancak Norveç'ten Çin'e özellikle somon ihracatına yönelik ticari işbirlikleri ve teknik anlaşmalar mevcuttur³⁴. Çin ile Şili arasında 2005 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması, su ürünleri ticareti de dâhil olmak üzere birçok sektörü kapsamaktadır³⁵. Birleşik Krallık ile Çin arasında doğrudan bir serbest ticaret anlaşması bulunmamaktadır. Ancak ikili düzeyde ekonomik ve ticari işbirliğini artırmaya yönelik çeşitli diyalog ve görüşmeler sürmektedir³⁶.

Vietnam, Çin ile doğrudan bir serbest ticaret anlaşması imzalamamıştır; ancak her iki ülke de ASEAN-Çin Serbest Ticaret Anlaşması (ACFTA) ve RCEP kapsamındadır. Ayrıca, Çin ile Vietnam arasında Tonkin Körfezi'nde balıkçılık iş birliğini düzenleyen özel bir anlaşma da bulunmaktadır³⁷. Endonezya ve Tayland gibi diğer ASEAN ülkeleri de Çin ile ACFTA kapsamında su ürünleri ticareti gerçekleştirmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri – örneğin İspanya ve Yunanistan – Çin ile doğrudan ikili serbest ticaret anlaşmalarına sahip değildir. Ancak Çin ve AB arasında gümrük iş birliği anlaşması, coğrafi işaret anlaşması ve yatırım anlaşması gibi çerçeve düzenlemeler mevcuttur³⁸. Bu anlaşmalar sayesinde AB ülkeleri, Çin pazarında su ürünleri ihracatı yapabilmektedir. AB ile Çin arasında ayrıca balıkçılık ve su ürünleri iş birliğine yönelik bir diyalog mekanizması da yürütülmektedir³⁹.

³⁰ Ministry of Commerce of the People's Republic of China – List of China's Free Trade Agreements: <http://fta.mofcom.gov.cn/english/index.shtml>

³¹ <https://www.vietnam-briefing.com/news/chinese-president-xi-jinping-visits-hanoi-to-talk-trade-and-investment.html>

³² <https://apnews.com/article/6bea24485d2e72a7de9b5aedbcf37c41>

³³ <https://rcepsec.org/legal-text>

³⁴ <https://norwaytoday.info/finance/norway-china-signed-agreement-import-export-food-products/>

³⁵ <https://www.subrei.gob.cl/>

³⁶ <https://www.gov.uk/government/publications/2025-uk-china-economic-and-financial-dialogue-policy-outcomes/2025-uk-china-economic-and-financial-dialogue-fact-sheet>

³⁷ <https://www.fao.org/legal/databases/fishery-agreements/en/>

³⁸ https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/china/eu-china-agreement_en

³⁹ https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/policy/international-cooperation/international-ocean-governance_en#eu-china-dialogue

4.8 Sektörde Standartlar

Çin'e su ürünleri ihraç etmek isteyen firmaların, kapsamlı bir mevzuat yapısına uygun üretim ve etiketleme süreçleri yürütmeleri zorunludur. **Çin Ulusal Gıda Güvenliği Standartları** çerçevesinde, gıda güvenliği kontaminantları, pestisit ve veteriner ilaç kalıntıları, hijyen uygulamaları, ambalaj malzemeleri, etiketleme ve ithalat prosedürleri gibi alanlarda çok sayıda teknik düzenleme yürürlüktedir.

Kirletici maddelere ilişkin azami kalıntı limitleri, **GB 2762-2022** standardı ile belirlenmiş olup, kurşun, kadmiyum, arsenik ve cıva gibi ağır metallerin sınırlandırılması esas alınmıştır⁴⁰. Pestisit kalıntıları ise **GB 2763-2021** standardında detaylı şekilde tanımlanmış, su ürünleri dâhil olmak üzere birçok gıda kategorisinde maksimum kalıntı limitleri belirlenmiştir⁴¹. Antibiyotikler ve diğer veteriner ilaçları için ise **GB 13650-2019** standardı geçerlidir⁴².

Taze ve dondurulmuş su ürünlerinin kalite kriterleri; duyu özellikler, uçucu bazik azot (**TVB-N**) ve histamin düzeyleri gibi kimyasal göstergeler temel alınarak, **GB 2733-2015** standardı kapsamında değerlendirilmektedir⁴³. Bu ürünlerin işlendiği tesislerdeki hijyen uygulamaları, kullanılan suyun kalitesinden temizlik ekipmanlarına, atık yönetiminden dezenfeksiyon işlemlerine kadar çok sayıda kriteri içeren **GB 20941-2016** standardına tabidir⁴⁴.

Gıda ile temas eden ambalaj malzemelerinde kullanılabilecek katkı maddeleri ise GB 9685-2016 sayılı pozitif liste kapsamında sınırlıdır. Bu malzemelerin spesifik migrasyon (SML) ve miktar (QM) sınırlarına uygunluğu zorunludur⁴⁵. Ayrıca, Çin pazarına sunulan ön paketlenmiş su ürünlerinin ambalaj etiketlerinin, ürün adı, bileşen listesi, net ağırlık, üretim ve son kullanma tarihleri, menşei ülke, saklama koşulları ve üretici bilgilerini içerecek şekilde Çince hazırlanması gerekir. Bu düzenleme **GB 7718-2011** standardına dayanır⁴⁶. Beslenme bilgileri ise **GB 28050-2011** standardına göre enerji, protein, yağ, karbonhidrat ve sodyum gibi temel öğeleri içeren bir tablo şeklinde verilmelidir⁴⁷.

Gıda kaynaklı patojen mikroorganizmalara yönelik sınırlar ise, **GB 29921-2021** standardında düzenlenmiş olup, örneğin Salmonella ve Listeria gibi mikroorganizmaların 25 gramlık örnekte tespit edilmemesi gerekir⁴⁸.

Bunun yanı sıra, Çin mevzuatında taze su ürünlerinin kalite göstergelerini ve test yöntemlerini tanımlayan düzenlemeler de yer almaktadır. Bu standartlar, ürünlerin bozulma derecesi, nem oranı ve kirletici içerikleri gibi unsurları değerlendirir. Arsenik, kurşun, kadmiyum ve krom gibi ağır metallerin analizi ise ağızla çalışılan plazma kütle spektrometrisi gibi gelişmiş yöntemlerle gerçekleştirilir. Ayrıca, su ürünlerinde amino asit içeriklerinin belirlenmesine yönelik yöntemler ile su ürünlerinin işlenmesi sırasında uygulanacak genel

⁴⁰ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=137179

⁴¹ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=134406

⁴² https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=130605

⁴³ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=125553

⁴⁴ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=130336

⁴⁵ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=130604

⁴⁶ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=123682

⁴⁷ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=122499

⁴⁸ https://www.foodmate.net/english/showart.asp?art_id=131418

kalite standartları da mevcuttur. Marikültür faaliyetleri kapsamında, çevresel etkiyi en aza indirecek şekilde su kalitesi, yem kullanımı ve hastalık önleme konularında düzenlemeler içeren çevre koruma ve güvenlik standartları yürürlüktedir. Bu standartlar, marikültür sularının ekosistem üzerindeki etkilerini de dikkate almaktadır.

İthalat süreçlerinde, “**Deniz Ürünleri İthalat Denetimi ve Karantina Teknik Şartnamesi**”, ürünlerin sağlık, karantina, denetim ve gözetim koşullarını tanımlamaktadır. Ayrıca “**İthalat Gıda Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği**” kapsamında, ithal edilen su ürünlerinin kalite kontrolü ve risk analizine ilişkin usuller düzenlenmiştir.

Ürün bazlı standartlara da önem verilmekte; hayvansal su ürünleri için **GB 10136**, taze ve donmuş hayvansal su ürünleri için **GB 2733**, donmuş balık (**GB/T 18109**), tilapia filetosu (**GB/T 21290**), karides (**SC/T 3204**), kurutulmuş deniz yosunu (**GB/T 23597**), alg ürünleri (**GB 19643**) ve kelp çeşitleri gibi birçok ürüne özel teknik standartlar uygulanmaktadır.

4.9 Sektörde Etiketleme

Çin’e ithal edilen ön paketli su ürünleri, yerli ürünlerle aynı mevzuata tabi olup **GB 7718-2011 “Ön Paketli Gıdaların Etiketlenmesi Genel Kuralları”** standardına uygun olarak etiketlenmelidir. Bu standart kapsamında, ithal su ürünlerinin etiketlerinde ürün adı, bileşen listesi, net ağırlık veya hacim, üretim tarihi ve son kullanma tarihi, menşei ülke, saklama koşulları, üretici bilgileri ve Çin’deki sorumlu ithalatçının adı ve adresi bilgilerinin **Çince** olarak yer alması zorunludur⁴⁹.

Etiketleme süreci, ürün Çin’e ulaşmadan önce orijinal ambalaj üzerinde yapılabileceği gibi, ürünün serbest ticaret bölgesine girişinde uygun koşullarda yeniden etiketleme yoluyla da gerçekleştirilebilir. Ancak satışa sunulmadan önce bu etiketler, GACC veya yetkili denetim kurumları tarafından kontrol edilmektedir.

⁴⁹ [GB 7718-2011 – General Standard for the Labeling of Prepackaged Foods \(USDA FSIS\)](#)

4.10 Sektörde Ambalajlama

Çin pazarında ambalajlama yalnızca bir koruma aracı değil, aynı zamanda pazarlama açısından da kritik bir unsurdur. Özellikle yüksek segmentte konumlanan ürünler için, ambalajın kalite algısını desteklemesi beklenmektedir. Tüketiciler, özellikle özel günlerde hediye amaçlı satın alınan gıda ürünlerinde şık ve dikkat çekici ambalajlara büyük önem vermektedir.

Çin’de yürürlükte olan mevzuata göre tüm ürünlerin yukarıda belirtilen etiketleme standartlarına uyması zorunludur. Ürün ambalajlarında **GB 28050-2011** standardına uygun şekilde enerji, protein, yağ, karbonhidrat ve sodyum gibi temel besin değerlerini içeren bir besin etiketi de bulunmalıdır⁵⁰. İlaveten, ürünün güvenliğini teyit eden lazer etiket uygulaması talep edilmektedir. Ürünün Çin’e girişinin reddedilmemesi ve pazarda rekabet avantajı sağlanabilmesi için hem yasal standartlara uygunluk hem de tüketici beklentilerini karşılayan ambalaj tasarımı büyük önem taşımaktadır.

Su ürünleri sektörü için doğru ambalaj seçimi, ürünlerin tazeliğini koruyarak uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlamaktadır. Yaygın olarak kullanılan malzemeler arasında polietilen (PE), polipropilen (PP), naylon/polietilen (PA/PE) kompozit malzemeler ve poliüretan (PA) yer almaktadır. PE, esneklik ve güçlü sızdırmazlık özelliği sağlayarak deniz ürünlerinin tazeliğini korumaktadır. PP, yüksek sıkıştırma direnci sunarak destek gerektiren ambalajlama için uygunluk sağlamaktadır.

Naylon/polietilen kompozit malzemeler, dayanıklılığı ve soğuk direnciyle uzun mesafeli taşımacılık ve dondurulmuş depolama için uygunluk sağlamaktadır. Ayrıca, mükemmel bariyer özellikleri sunan PA malzemesi, oksijen ve nem geçişini önleyerek ürünlerin raf ömrünü uzatmaktadır.

⁵⁰ GB 28050-2011 – National Food Safety Standard for Nutrition Labeling of Prepackaged Foods (İngilizce PDF – USDA FSIS) [Standard for Nutrition Labeling of Prepackaged Foods](#)

Deniz ürünleri ambalajında bariyer özellikleri büyük önem taşımaktadır. Ambalaj, oksijen, nem, koku ve mikroorganizmaların geçişini engelleyerek ürünlerin bozulmasını önlemektedir. Özellikle uzak mesafelere taşınacak veya uzun süre saklanacak ürünler için yüksek bariyer özelliklerine sahip malzemeler tercih edilmelidir. Bunun yanı sıra, ambalajın boyutu ve kapasitesi ürünle uyum sağlamalı, gereğinden küçük ambalajlar deformasyona yol açmamalı ve çok büyük ambalajlar ise malzeme israfına neden olmamalıdır.

Taşıma ve depolama sırasında ambalajların sıkıştırmaya ve titreşime dayanıklılık sağlaması gerekmektedir. Ayrıca, istiflenebilir yapıya sahip ambalaj tasarımları, depolama alanından tasarruf sağlayarak lojistik süreçleri kolaylaştırmaktadır. Sızdırmazlık, ambalajın en kritik unsurlarından biri olup, ısı ile sızdırmazlık veya fermuarlı kapak gibi tasarımlar sayesinde oksijen ve nem geçişi önlenerek ürünlerin kalitesi korunmaktadır. Çin'e yapılan ihracatta, sıfır ambalaj malzemeleri kullanılması ve ürünlerin bağımsız iç ambalajlara sahip olması gerekmektedir. İç ambalaj üzerinde ürün adı, menşe ülkesi, üretici firma kayıt numarası ve üretim partisi gibi bilgilerin net bir şekilde belirtilmesi zorunluluk teşkil etmektedir.

4.11 Lojistik

Hava taşımacılığı, canlı deniz ürünlerinin hızlı bir şekilde taşınmasını sağlayan en etkili yöntemdir. Canlı karides gibi ürünlerin, hava yoluyla 6-8 saat içinde hedef noktaya ulaştırılarak canlı kalmaları sağlanmaktadır. Ancak, hava taşımacılığı yüksek maliyetli bir seçenek olup, genellikle kısa mesafeli ve yüksek değerli deniz ürünleri için uygunluk sağlamaktadır.

Soğuk zincir lojistiği, soğutulmuş ve dondurulmuş deniz ürünlerinin uzun mesafeler boyunca taşınmasını mümkün kılmaktadır. Taşıma sırasında dış ambalaj olarak köpük kutular kullanılmakta ve iç kısma buz torbaları eklenerek sıcaklık kontrolü sağlanmaktadır. Soğuk zincir lojistik hizmetleri sunan bir kargo şirketi ile çalışılması, deniz ürünlerinin taşınma sürecinde düşük sıcaklıkta muhafaza edilmesini sağlayarak tazeliğini korumaktadır. Bu yöntem, hava taşımacılığına kıyasla daha düşük maliyetli olup, büyük hacimli ve uzun mesafeli taşımacılık için uygunluk göstermektedir.

Multimodal taşıma, taşıma verimliliğini artırmak ve maliyetleri optimize etmek amacıyla birden fazla taşıma modunun birlikte kullanılmasını sağlamaktadır. Örneğin, Çin-Laos demiryolunun ilk soğutulmuş deniz ürünleri taşıyan treni, multimodal taşımacılık yöntemiyle 4,5 gün içinde hedefe ulaşarak geleneksel deniz taşımacılığına kıyasla süreci üçte bir oranında hızlandırmaktadır. Bu yöntem, taşıma süresinin uzun olduğu ancak maliyetin düşük tutulmasının hedeflendiği durumlar için uygunluk sağlamaktadır.

Türkiye'den Çin'e su ürünleri ihracatında, denizyolu parsiyel taşımacılığı (LCL) yöntemi, küçük, orta ve büyük ölçekli işletmeler tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Bu yöntem, bir konteynerin tamamını doldurmayacak miktarda yükü olan ihracatçıların, farklı göndericilere ait yükleri tek bir konteynerde birleştirerek maliyet avantajı elde etmelerini sağlamaktadır. LCL taşımacılığı, esnek ve bütçeye uygun bir seçenek sunarak, işletmelerin stok seviyelerini asgariye indirmelerine ve nakit akışlarını iyileştirmelerine yardımcı olmaktadır. Yüklerin bir araya getirilerek düzenli bir şekilde konteynere yerleştirilmesi ve güvenli bir şekilde sabitlenmesi, bu sürecin önemli aşamalarındandır.

Denizyolu parsiyel taşımacılığı, genellikle daha uzun transit sürelerine sahip olsa da maliyet etkinliği nedeniyle tercih edilmektedir. Türkiye'den Çin'e yapılan transit teslimat süresi ortalama 30 gün olarak belirtilmektedir. Bu süre, su ürünlerinin tazeliğini korumak için uygun soğuk zincir lojistiği uygulamaları ile desteklenmelidir.

Çin'in lojistik altyapısı oldukça gelişmiş durumdadır. Ülkenin Lojistik Performans Endeksi (LPI) değeri, 2018 yılında 3.61 iken 2023 yılında 3.7'ye yükselmiştir. Bu gelişim, ülkenin taşımacılık altyapısındaki güçlenmeyi ve hizmet kalitesindeki iyileşmeyi yansıtmaktadır. 2024 yılı için belirtilen veri henüz açıklanmamıştır.

Özellikle denizyolu taşımacılığı açısından büyük önem taşıyan Qingdao, Guanco, Shenzhen, Şanghayve Ningbo limanları hem yük kapasitesi hem de lojistik bağlantıları açısından stratejik öneme sahiptir. Bu limanlara entegre olarak çalışan lojistik üsler ve ticaret merkezleri, Çin'in ithalat-ihracat akışının ana noktalarını oluşturmaktadır.

Bu bölgelerde faaliyet gösteren yerel lojistik firmaları arasında China Cosco Shipping Co., Xiamen Xiengyu Group Co., S.F. Holding Co., Beijing Jingbanda Co. ve Sinotrans Co. gibi büyük ölçekli şirketler öne çıkmaktadır. Öte yandan, Çin'de aktif olarak hizmet veren Türk lojistik firmaları arasında Marshall Global Logistics (Shanghai) Ltd., Barsan Global Logistics, We World Logistics ve Türk Hava Yolları bulunmaktadır. Bu firmalar, Türkiye-Çin arasındaki taşımacılık süreçlerinde Türk ihracatçıları için önemli bir köprü görevi görmektedir.

Taşımacılıkta tercih edilen başlıca güzergâhlar arasında Kuzey Denizi Rotası, Doğu-Batı Demiryolu Bağlantısı, Süveyş Kanalı Rotası (devamında başta İtalya olmak üzere Avrupa limanları) ve Süveyş Kanalı'nın kapalı olduğu durumlarda kullanılan Ümit Burnu Rotası yer almaktadır.

Dolayısıyla, Türkiye ile Çin arasındaki taşıma ücretleri taşıma moduna göre farklılık göstermektedir. Hava taşımacılığı, genellikle kilogram başına 4-7 ABD doları arasında fiyatlanırken; denizyolu taşımacılığında 20 ayaklık bir konteyner için 1.500-3.000 dolar, 40 ayaklık konteyner için ise 2.500-4.500 dolar arası ücretlendirme yapılmaktadır. Parsiyel (LCL) taşımacılıkta ise metreküp başına 50- 100 dolar arasında değişen birim fiyatlar uygulanmaktadır. Bu maliyetler, gönderinin hacmine, taşıma süresine ve sezonsal yoğunluklara göre değişiklik gösterebilmektedir. Sonuç olarak, denizyolu parsiyel taşımacılığı, Türkiye'den Çin'e su ürünleri ihracatı gerçekleştiren işletmeler için maliyet etkin ve esnek bir lojistik çözüm sunmaktadır. Ancak, ürünlerin tazeliğini ve kalitesini korumak için uygun ambalajlama ve soğuk zincir lojistiği uygulamalarının titizlikle planlanması gerekmektedir.

4.12 Dağıtım Kanalları

Çin'de su ürünleri sektörü, üreticiler, ithalatçılar, distribütörler, perakendeciler ve gıda hizmetleri sağlayıcılarından oluşan kapsamlı bir dağıtım ağına sahiptir. Üreticiler hem yerel çiftlikler hem de işleme tesisleri olarak faaliyet gösterirken, ithalatçılar uluslararası pazarlardan deniz ürünleri temin etmektedir. Distribütörler, bu ürünleri ülke genelindeki perakende noktalarına ve gıda hizmeti sunan işletmelere ulaştırmaktadır. Bahse konu satış kanallarının tamamı Rapor'un 1.4 No'lu "Su Ürünleri Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi" başlığı altında detaylıca ele alınmıştır.

4.13 E-Ticaret

4.13.1 Ülkedeki Pazaryerleri

Çin’de e-ticaret, en hızlı büyüyen satış kanallarından biri olarak dikkat çekmektedir. 2024 yılının ilk yarısında çevrimiçi perakende satışların %9,8 oranında artarak 7,1 trilyon yuana (yaklaşık 996 milyar ABD doları) ulaştığı bildirilmektedir. E-ticaret, özellikle genç tüketicilerle güçlü bir uyum sağlamaktadır. Bu kanal, sanal tanıtım araçlarını optimize etmekte ve segmentli, hedeflenmiş stratejilerin uygulanmasını mümkün kılmaktadır. E-ticaret platformları, ürün tanıtımı, teslimat süreçleri ve pazara yeni ürünlerin sunulması konularına odaklanmaktadır. Ayrıca, belirli bir ürünün piyasada yer edinmesi durumunda, platformlar ürün tanıtımına yatırım yapmaya istekli olmakta ve böylece pazardaki rekabetin sadece indirimler üzerinden şekillenmesini engellemektedir.

Gıda ve içecek sektörü özelinde, e-ticaret hem taze hem de dondurulmuş ürünlerin satışında önemli bir kanal haline gelmektedir. Özellikle e-ticaret üzerinden balık, kabuklular ve yumuşakçaların ithalatı hızla artış göstermektedir. 2023 yılı itibarıyla, e-ticaret, ithal balıklar için perakendeden sonra ikinci büyük satış kanalı konumuna gelmektedir. Dikkat çeken bir diğer veri ise, e-ticaret üzerinden satılan balık ürünlerinin yaklaşık %80’inin ithal olmasıdır. Ayrıca, tipik bir gıda ve içecek e-ticaret platformunda satılan ürünlerin %90’ı taze gıda kategorisinde yer almakta olup, deniz ürünleri bu dağılım içinde %15-25 oranında temsil edilmektedir.

E-ticaret platformları, "New Retail" veya "Boundaryless Retail" adı verilen bir model çerçevesinde fiziksel mağazalar açarak çevrimiçi ve çevrimdışı deneyimleri entegre etmektedir. Örneğin, **Alibaba, Hema 盒马 (Freshippo)** markası altında 100’den fazla süpermarket açarak tüketicilere taze ve güvenilir alışveriş imkanı sunmaktadır. Müşteriler, mağazalardaki ürünlerin barkodlarını tarayarak ürün kaynağı, besin değerleri ve fiyat bilgilerine erişebilmekte, ayrıca satın alma işlemi sonrasında 30 dakika içinde teslimat hizmetinden faydalanabilmektedir.

E-ticaret alanını daha iyi analiz edebilmek adına, 2020 yılında taze ve dondurulmuş deniz ürünlerine odaklanan yedi e-ticaret platformu (**Tmall, JD, Benlai, Womai, Chunbo, Yuye360, Seafoodchina**) ve 180 SKU (Stock Keeping Unit) ürün çeşidi incelenerek yapılan bir analizde, somon, morina, ton balığı, istakoz, karides, yengeç, sardalya ve istiridye gibi ürünlerin öne çıktığı tespit edilmiştir.⁵¹

4.13.2 Özel Günler- Bayramlar

Çin’de yıl boyunca gerçekleşen çeşitli özel günler ve bayramlar, tüketici harcamalarını önemli ölçüde etkilemekte ve özellikle gıda, içecek ve deniz ürünleri sektörlerinde talep artışı sağlamaktadır.

Çin Yeni Yılı (Bahar Festivali), ülkenin en büyük tatili olup, ailelerin bir araya geldiği bu dönemde premium deniz ürünleri, özellikle karides, yengeç ve istakoz gibi ürünler yüksek talep görmektedir.

⁵¹ [The Imported Seafood Market in China | EU SME Centre: China Market Research, Training, Advice | Get Ready for China](#)

Sonbahar Ortası Festivali ve Ulusal Gün Tatili (Altın Hafta) de benzer şekilde lüks tüketim ve hediyelik gıdaların öne çıktığı dönemlerdir.

E-ticaretin en hareketli olduğu **Bekarlar Günü (11.11)** ve **Çift On İki (12.12)** gibi büyük alışveriş festivalleri, online platformlarda deniz ürünleri dahil birçok üründe yüksek satış rakamlarına ulaşılmasını sağlamaktadır. **Kadınlar Günü** ve **Çocuk Bayramı** gibi özel günlerde ise sağlıklı gıdalara ve besleyici atıştırmalıklara yönelik talep artışı gözlemlenmektedir. **Ejderha Teknesi Festivali** ve **Fener Festivali** gibi kültürel bayramlarda geleneksel yemeklerin yanı sıra taze ve dondurulmuş deniz ürünleri de tüketilmektedir.

Sevgililer Günü'nün Çin versiyonu olan **Qixi Festivali**'nde ise restoranlarda ve özel yemek setlerinde lüks deniz ürünlerine ilgi yoğunlaşmaktadır. Tüm bu dönemler, Türkiye'den Çin'e su ürünleri ihraç eden firmalar için önemli ticari fırsatlar sunmakta olup, pazarlama ve satış stratejilerinin bu tarihler göz önünde bulundurularak planlanması büyük avantaj sağlayacaktır.

4.13.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Çin'de en yaygın kullanılan sosyal medya platformları arasında WeChat, Weibo ve Xiaohongshu öne çıkmaktadır ve bu platformlar, deniz ürünlerinin tanıtımı ve pazarlanması için de etkin şekilde kullanılmaktadır.

WeChat, hem bireysel hem de kurumsal kullanıcılar için kapsamlı bir ekosistem sunarak markaların resmi hesaplar açmasına, içerik paylaşmasına ve doğrudan tüketicilerle iletişim kurmasına olanak tanımaktadır. Deniz ürünleri markaları, burada tarifler, sağlık faydaları ve tedarik zinciri süreçleri hakkında bilgilendirici içerikler paylaşarak güvenilirliklerini artırabilmektedir.

Weibo, daha geniş kitlelere ulaşmayı sağlayan, hızla yayılan paylaşımlar ve etkileşim odaklı bir platformdur. Burada deniz ürünleriyle ilgili influencer iş birlikleri, viral kampanyalar ve promosyon duyuruları etkili olmaktadır.

Xiaohongshu (Küçük Kırmızı Kitap) ise özellikle genç ve kadın tüketicilere hitap eden, ürün incelemeleri ve kullanıcı deneyimlerinin ön planda olduğu bir platformdur. Burada, deniz ürünleri için yemek tarifleri, hazırlık videoları ve restoran önerileri gibi içerikler, görsel açıdan güçlü paylaşımlar ve KOL (Key Opinion Leader) iş birlikleriyle desteklenerek markaların bilinirliği artırılabilir.

Çin pazarında başarılı bir sosyal medya stratejisi oluşturmak için bu platformların özelliklerine uygun şekilde içerik planlanmalı, kullanıcılarla etkileşime geçilmeli ve güvenilirlik sağlayan hikayeler anlatılmalıdır.

4.13.4 E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

2025 yılı itibarıyla Çin'in sınır ötesi e-ticaret (Cross-Border E-Commerce- CBEC) modeli kapsamında uyguladığı vergi politikaları, geleneksel ithalat prosedürlerinden farklı olarak tüketici dostu ve ticareti teşvik edici bir yapı sunmaktadır. Bu sistem, hem bireysel

tüketicilerin yurtdışından ürün sipariş etmelerini kolaylaştırmakta hem de uluslararası markaların Çin pazarına girişini hızlandırmaktadır.

CBEC kapsamında yapılan ithalatlarda gümrük vergisi uygulanmamaktadır. Sınır ötesi e-ticaret modelinde, tek bir gönderi için belirlenen limit **5000 CNY** olarak uygulanmaktadır. Bu limitin aşılması durumunda, normal ithalat prosedürleri devreye girmektedir. Ayrıca, kişi başına yıllık limit **26.000 CNY** olarak belirlenmiştir ve bu limitin aşılması durumunda da normal ithalat prosedürüne geçilmektedir⁵². Ancak ilgili ürünler için öngörülen katma değer vergisi (**KDV**) ve **tüketim vergisi %30 indirimli** olarak uygulanmaktadır⁵³.

Bu düzenlemeler, Çin'in e-ticaret pazarını daha şeffaf ve düzenli bir hale getirmeyi, yerli üreticileri korurken tüketiciye ulaşımı kolaylaştırmayı ve aynı zamanda vergi gelirlerini kayıt altına almayı amaçlamaktadır. Bu model, özellikle küçük ve orta ölçekli ihracatçılar için büyük avantajlar sunmaktadır.

4.13.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

Çin'de e-ticaretle ilgili çeşitli düzenlemeler, gönderilerin türüne, değerine ve içerdiği ürünlere göre farklılık göstermektedir. Çin Halk Cumhuriyeti E-Ticaret Kanunu, 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve e-ticaretin kapsamını belirleyen düzenlemedir. Bu kanun, e-ticaret işletmecilerinin hak ve yükümlülüklerini, e-ticaret sözleşmelerinin yapılması ve yerine getirilmesi, e-ticaret anlaşmazlıklarının çözülmesi gibi konuları detaylandırmaktadır. E-ticaret işletmecilerinin, gönüllülük, eşitlik, adalet ve dürüstlük gibi etik ilkelere uygun hareket etmeleri, yasalara saygılı olmaları ve tüketici hakları, çevre koruma ve fikri mülkiyet haklarına dair yükümlülüklerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu kanun, sektördeki güvenliği artırmak ve düzeni sağlamak adına kritik öneme sahiptir.

Ancak, yukarıda ifade edilen CBEC sistemi yalnızca Çin hükümeti tarafından yayımlanan **Pozitif Liste**'de yer alan ürünler için geçerlidir. Bu listeye dahil olmayan ürünlerin CBEC kapsamında ithalatı mümkün değildir ve klasik ithalat mevzuatına göre işlem görmesi gerekmektedir⁵⁴. Anılan listede çeşitli **dondurulmuş balıklar, kabuklu deniz ürünleri, konserve balıklar ve bazı işlenmiş su ürünleri** yer almakta ve bu ürünler CBEC vergilendirme avantajlarından faydalanabilmektedir.

Su ürünlerinde e-ticaret modeli, özellikle B2B platformları aracılığıyla yürütülmektedir. Bu modelde, su ürünleri firmaları, ürünlerini sergileyebilir, iş ortaklarıyla iletişim kurabilir ve çevrimiçi platformlar üzerinden lojistik ve dağıtım işlemlerini yönetebilmektedir.

4.13.6 E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri

E-ticaret lojistiği, deniz ürünlerinin çevrimiçi satışları için kritik öneme sahiptir. Hızlı kargo hizmetleri ve sipariş karşılama (fulfillment) şirketleri, e-ticaret süreçlerini hızlandırarak tüketicilere daha hızlı teslimat sağlamaktadır. Fulfillment hizmetleri, ürünlerin

⁵² https://english.www.gov.cn/news/top_news/2018/11/30/content_281476413209449.htm

⁵³ <https://cosmetic.chemlinked.com/cosmepedia/china-cross-border-e-commerce-regulation-cbec>

⁵⁴ <https://www.eusmecentre.org.cn/publications/new-rules-on-chinas-cross-border-e-commerce/>

depolanmasından, siparişin hazırlanması ve paketlenmesinden, sevkiyat ve teslimat süreçlerine kadar her aşamayı kapsamaktadır.

Çin’de bu hizmetleri sunan firmalar arasında **China Post, DHL, SF Express, YTO Express ve STO Express** yer almaktadır. Bu firmalar, özellikle sınır ötesi e-ticaret işlemlerinde önemli bir yer tutmaktadır. China Post, geniş bir ağ ve uygun fiyatlarla uluslararası gönderimler gerçekleştirirken, DHL ise hızlı ve güvenilir hizmetleriyle öne çıkmaktadır. SF Express, Çin içi ve uluslararası gönderilerde etkili lojistik çözümleri sunarken, YTO Express ve STO Express, daha ekonomik seçenekler arayanlar için uygun fiyatlarla kaliteli hizmet sağlamaktadır.

Bu tür lojistik hizmet sağlayıcıları, Türkiye'deki su ürünleri ihracatçıları için önemli bir iş birliği fırsatı oluşturmaktadır. Çin gibi uzak pazarlara hızlı ve verimli teslimatlar sağlamak, soğuk zincir taşımacılığı gibi özel hizmetler sunmak müşteri memnuniyetini artırmakta ve satışları desteklemektedir.

4.14 Tanıtım ve Pazarlama

Deniz ürünleri sektörü için etkili pazarlama stratejisi, genellikle ürünlerin taze ve kaliteli olduğunu vurgulamak, tüketicilere güven vermek ve dikkat çekici kampanyalar düzenlemek üzerine odaklanmaktadır. Sosyal medya ve dijital pazarlama kanallarının kullanımı, deniz ürünlerinin pazarlanmasında önemli bir yer tutmakta olup bu kapsamda yukarıda belirtilen sosyal medya platformları en çok tercih edilen araçlardır.

Diğer yandan, Çin’in popüler dijital reklam platformları, **Baidu** ve yerel e-ticaret platformlarının reklam sistemleri üzerinden hedeflenmiş kampanyalar düzenlenmektedir. Özel günlerde yapılan kampanyalar, satışları artırmak için fırsatlar yaratmakta, bu tür dönemlerde yapılan indirimler ve hediyelerle ürünler desteklenerek daha fazla ilgi çekmektedir.

Bu tanıtım ve pazarlama faaliyetleri sırasında Çin’in çevrimiçi canlı yayın iş faaliyetlerini düzenleyen standartlarının dikkate alınması gerekmekte; canlı yayın içeriği, yasalara ve düzenlemelere uygun şekilde doğru ve güvenilir bilgi sunmalıdır⁵⁵. Bu kapsamda belirtilen tanıtım ve pazarlama faaliyetleri açısından aşağıda yer alan örnek tanıtıcı videoların incelenmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

- i. [【意帕斯塔铁罐】意帕斯塔意大利进口黄鳍金枪鱼罐头水浸 80g*3 罐【行情 报价 价格 评测】-京东](#)
- ii. [西部约翰（JOHN WEST）进口金枪鱼罐头 橄榄油浸 水浸为低脂无油零糖高蛋白 吞拿鱼即食 橄榄油浸 8 罐 鲜香味美高蛋白【图片 价格 品牌 报价】-京东](#)

4.15 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Çin’de deniz ürünleri tüketimi, artan gelir seviyesi, sağlık bilinci ve değişen tüketici alışkanlıkları doğrultusunda dinamik bir gelişim göstermektedir. Yüksek gelir ve eğitim seviyesine sahip beyaz yakalı aileler, sağlıklı beslenmeye önem veren genç ebeveynler ve sağlık sorunları nedeniyle beslenmesine dikkat eden bireyler, organik ve güvenli deniz ürünlerine yönelmektedir. Yurtdışında eğitim almış ve batı tarzı beslenmeyi benimseyen Çinliler ile

⁵⁵ [China issues guideline to regulate livestreaming marketing](#)

https://english.www.gov.cn/statecouncil/ministries/202104/24/content_WS6083af1cc6d0df57f98d8819.html

yabancı iş insanları da bu tüketici grubuna dahildir. Ayrıca, gıda güvenliği, kalite ve sertifikasyon unsurları, Çinli tüketicilerin satın alma kararlarında belirleyici rol oynamaktadır.

Çin’de orta sınıfın genişlemesi ve gelir seviyesinin artması, deniz ürünlerine olan talebi artırmaktadır. Özellikle ithal edilen premium deniz ürünleri, bu kesim tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Sağlıklı protein kaynağı olarak deniz ürünlerine yönelik olumlu algı da tüketimi destekleyen faktörler arasındadır. Et ürünleriyle ilgili yaşanan skandallar ve Afrika Domuz Vebası (ASF) salgını gibi olaylar, tüketicilerin deniz ürünlerine yönelmesini hızlandırmıştır.

Çin’de taze ve dondurulmuş deniz ürünleri tüketiminde de değişimler yaşanmaktadır. Geleneksel olarak canlı ve taze deniz ürünleri tercih edilse de soğuk zincir lojistiğindeki gelişmeler ve değişen alışkanlıklar nedeniyle dondurulmuş deniz ürünlerine olan talep artmaktadır. Dondurulmuş deniz ürünleri, uygun fiyatlı olmalarının yanı sıra saklama, pişirme kolaylığı ve mevsim dışı tüketim açısından avantajlar sunmaktadır. Büyük şehirlerde gelişen soğuk zincir altyapısı, deniz ürünlerinin tazeliğini ve kalitesini koruyarak tüketimi olumlu yönde etkilemektedir.

Şehirleşme ve refah seviyesinin yükselmesiyle birlikte, Çin’de dışarıda yemek yeme alışkanlığı artmaktadır. Çin mutfağı ağırlıklı olarak yerel deniz ürünlerine dayanırken, ithal deniz ürünleri daha çok Batı mutfağı (pişirilmiş veya tütsülenmiş/marine edilmiş) ve Japon mutfağı (çiğ olarak) kapsamında tüketilmektedir. Bu eğilim, restoranlar ve oteller aracılığıyla premium deniz ürünlerine olan talebi artırmaktadır.

E-ticaret, Çin’de deniz ürünleri pazarının büyümesinde kilit bir rol oynamaktadır. Tüketicilere geniş ürün yelpazesi sunması, hızlı teslimat ve cazip kampanyalar gibi avantajlar sağlaması nedeniyle çevrimiçi platformlar giderek daha fazla tercih edilmektedir. Deniz ürünleri, Çin’de çevrimiçi satılan gıda ve içecek ürünlerinin yaklaşık %15-20’sini oluşturarak önemli bir pazar payına sahiptir. Mobil uygulamalar ve abonelik hizmetleri, genç nesiller arasında popülerlik kazanmakta ve rekabeti şekillendirmektedir. Sürdürülebilirlik ve etik kaynak kullanımı da Çinli tüketiciler için giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle genç nesiller, ürünlerin izlenebilirliği ve çevre dostu uygulamalar konusunda hassasiyet göstermektedir.

Makroekonomik faktörler de deniz ürünleri e-ticaret pazarını etkilemektedir. Çin ekonomisinin istikrarlı büyümesi ve şehirleşme oranlarının artması, tüketicilerin harcanabilir gelirlerini yükseltmekte ve premium ürünlere olan talebi artırmaktadır. Devletin e-ticaret ve modern lojistik altyapısına yaptığı yatırımlar, özellikle uzak bölgelerde pazar erişimini kolaylaştırmaktadır. Ancak, küresel ticaret dinamikleri, döviz kurları ve ticaret politikalarındaki değişimler, ürün fiyatları ve tedarik zincirleri üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Sonuç olarak, Çin’de deniz ürünleri pazarı, tüketici eğilimleri, e-ticaretin gelişimi ve makroekonomik faktörler doğrultusunda hızla büyümektedir. Artan orta sınıf, sağlıklı beslenme trendleri, değişen tüketim alışkanlıkları ve gelişen lojistik altyapısı, bu büyümeyi destekleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır⁵⁶.

⁵⁶ <https://www.eusmecentre.org.cn/sites/default/files/attach/EU%20SME%20Centre%20-%20The%20Imported%20Seafood%20Market%20in%20China.pdf>

4.16 Sektörde Vergiler

Çin'de su ürünleri için gümrük vergileri ve KDV oranları, ürün türüne göre değişiklik göstermektedir. Vergi oranlarının detaylarına Çin Gümrük Tarife Cetveli üzerinden veya GACC resmi internet sitesinden ulaşılması mümkündür⁵⁷.

Bununla birlikte, Çin'in ithalat vergilendirme sistemi kapsamında MFN (Most-Favored-Nation / En Çok Kayırılan Ülke) statüsüne sahip ülkeler için uyguladığı gümrük vergisi oranları, genel tarife oranlarına kıyasla daha düşüktür. Türkiye, Çin tarafından MFN statüsünde değerlendirilen ülkeler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, Türkiye için Çin'e su ürünleri ihracatında MFN avantajı sayesinde yaklaşık %10-20 arasında bir gümrük vergisi avantajı sağlanmaktadır.

Su ürünleri için Çin'in uyguladığı gümrük vergileri ürün bazında farklılık göstermektedir. Ancak genel bir fikir oluşturması açısından aşağıdaki tablodan faydalanılabileceği düşünülmektedir.

GTİP Kodu	Ürün Tanımı	MFN Vergisi (Türkiye)	Genel Tarife	Avantaj (Vergi Farkı)
0302	Taze veya soğutulmuş balıklar	%5 - %10	%15 - %25	%10 - %15
0303	Dondurulmuş balıklar	%5 - %12	%20 - %30	%15 - %18
0306	Kabuklu deniz ürünleri (karides vb.)	%5 - %10	%20 - %25	%10 - %20
0307	Yumuşakçalar (ahtapot, kalamar vb.)	%10 - %14	%20 - %30	%10 - %16

İthal edilen su ürünlerine katma değer vergisi (KDV) de uygulanmaktadır. Çin'de genel KDV oranı %13 olarak belirlenmiş olup, bazı temel gıda ürünleri için bu oran %9'a kadar düşebilmektedir. Su ürünleri ithalatında ise genellikle %13'lük oran geçerli olmaktadır. KDV, ithalat işlemi sırasında gümrükte tahsil edilmekte ve ithalatçı tarafından ödenmektedir. Öte yandan, su ürünleri ÖTV kapsamına girmemektedir.

2024 ve 2025 yıllarında Çin, bazı ülkelere yönelik su ürünleri ithalatında çeşitli kısıtlama ve önlemler uygulamıştır. Bu önlemler doğrudan anti-damping kapsamında olmasa da özellikle çevresel ve sağlık gerekçeleri öne sürülerek uygulanmıştır. Bu duruma en dikkat çekici örnek, Japonya'ya yönelik uygulamalardır. 2023 yılı ortasında Japonya'nın Fukushima nükleer santralinden arıtılmış radyoaktif suyu okyanusa salmaya başlaması sonrasında, Çin bu durumu gıda güvenliği riski olarak değerlendirerek Japonya menşeli tüm su ürünlerinin ithalatını yasaklamıştır. Bu karar, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) nezdinde Japonya tarafından itirazla karşılanmış ve bilimsel temele dayanmadığı gerekçesiyle sorgulanmıştır. Japonya, söz konusu yasağın kaldırılması yönünde DTÖ platformlarında resmi başvurularda bulunmuştur. Çin ise yasağın, halk sağlığını koruma amacını taşıdığını savunmuştur⁵⁸.

⁵⁷ Import and export tariff inquiry <http://www.customs.gov.cn/customs/302427/302442/jckszcx/index.html>

⁵⁸ [Japan protests China's seafood ban at World Trade Organization](#)

Çin, Kanada ile yaşanan diplomatik gerilimlerin etkisiyle 2024 yılında bu ülkeden ithal edilen bazı tarım ve su ürünlerine yönelik vergileri artırmış, bazı ürünlerde ise ithalatı fiilen durdurmuştur⁵⁹. Bu adımlar antidamping çerçevesinde olmasa da ticari misilleme niteliğinde değerlendirilmiştir. Öte yandan, 2025 yılında Çin, gerek ABD'den gerekse AB ülkelerinden ithal edilen deniz ürünlerini doğrudan etkileyecek şekilde çeşitli gümrük vergileri düzenlemiş bulunmaktadır⁶⁰. Bu vergiler, ABD'nin Çin'e karşı uyguladığı tarifelere misilleme olarak getirilmiş olup 1 Ocak 2025 itibarıyla, Çin,, dondurulmuş morina balığı, Alaska mezgiti ve dil balığı gibi ürünlerin vergileri %2'den %5'e çıkarmıştır. Ayrıca, karides ve ıstakoz gibi kabuklu deniz ürünlerinin vergileri de benzer şekilde artırılmıştır⁶¹. 4 Mart 2025 tarihinde ise, Çin, ABD'den ithal edilen tüm deniz ürünlerine %10 oranında ek gümrük vergisi uygulamaya başlamıştır⁶².

4.17 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Çin, belirli su ürünleri için ithalat kotası sistemi uygulamakta ve yıllık bazda belirli miktarlarla ithalatı sınırlamaktadır. Bu kotalar, özellikle yüksek talep gören veya yerel üretimi destekleme amacı taşıyan ürünler için geçerli olmaktadır. Ancak bu kotalara ilişkin spesifik rakamlar ve düzenlemeler genellikle kamuya açık şekilde yayımlanmamaktadır. İthalat kotaları, MOFCOM ve GACC gibi yetkili kurumlar tarafından belirlenmekte ve ihtiyaç duyulduğunda yıl içinde güncellenebilmektedir. Bu kotalar, ithalat lisansları aracılığıyla uygulanmakta ve ithalatçılar, belirli ürünler için ithalat lisansı almak zorundadır. İthalat lisansları, başvuru sahibinin önceki ithalat performansı, üretim kapasitesi ve satış hacmi gibi kriterlere göre değerlendirilmektedir.

Bazı su ürünlerinde "otomatik" ihracat kota sistemi uygulanmakta olup, Çin belirli ürünlerin ihracatını belirli limitlerle sınırlandırmaktadır. Bu sistem, ihracata yönelik düzenlemeler getirilerek iç piyasada arz ve talebin dengelenmesine yönelik bir mekanizma olarak kullanılmaktadır.

Çin, ilgili bölümde de yer verildiği üzere, ithal edilen su ürünleri için oldukça sıkı sağlık ve güvenlik standartları uygulamaktadır. GACC ve Çin Ulusal Piyasa Düzenleme İdaresi (SAMR), ithalat aşamasında denetimler gerçekleştirerek ürünlerin belirlenen standartlara uygun olup olmadığını kontrol etmektedir. Pestisit kalıntıları, ağır metaller, veteriner ilaç kalıntıları ve mikrobiyolojik kriterlere uymayan ürünlerin Çin pazarına girişine izin verilmemektedir.

Benzer şekilde, daha önce belirtildiği üzere, ithal edilen su ürünleri için çeşitli sertifikaların alınması zorunlu tutulmakta, Çin'e ihracat yapan tüm firmaların GACC'ye kayıtlı olması gerekmekte olup, bunun yanı sıra ithalatçılar Çin'e özgü CIQ (China Inspection and Quarantine) sertifikasını almak zorundadır. İthal edilmek istenen bazı deniz ürünleri için önceden ithalat izni alınması gerekmektedir. Özellikle kabuklu deniz ürünleri ve somon gibi yüksek talep gören ürünlerde ithalat izinleri belirli sınırlamalarla verilmektedir.

⁵⁹ <https://www.outdoorhub.com/news/2025/03/17/china-slaps-25-tariff-canadian-seafood>

⁶⁰ <https://www.eusmecentre.org.cn/2025-provisional-tariffs-on-seafood-imports-to-china/>

⁶¹ <https://www.fao.org/in-action/globefish/news-events/news/news-detail/china-announces-duties-for-2025---certain-fisheries-and-aquaculture-products-imports-face-increased-import-duties-in-2025/en>

⁶² <https://www.undercurrentnews.com/2025/03/04/china-retaliates-against-us-with-10-tariffs-on-seafood>

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar

Dünya genelinde su ürünleri tüketimi hızla artmakta ve bu durum, ihracatçılar için önemli fırsatlar sunmaktadır. Küresel çapta sağlıklı ve protein açısından zengin gıdalara olan talebin yükselmesi, özellikle deniz balıkları, tatlı su balıkları, kabuklular ve yumuşakçalar gibi su ürünlerine olan ilgiyi artırmaktadır. 2020 yılında dünya genelinde toplam su ürünleri tüketimi 178 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve bu miktarın %70'i Asya kıtasında tüketilmiştir. Çin, ABD, Japonya, Endonezya ve Hindistan en büyük tüketici ülkeler arasında yer almakta olup, özellikle Çin su ürünleri ithalatında lider konumda bulunmaktadır.

Türkiye'de su ürünleri sektörü de hem yetiştiricilik hem de avcılık alanında büyümesini sürdürmektedir. 2023 yılı itibarıyla sektördeki üretim oranı %18,6 artarak 1 milyon 7 bin 921 tonluk hacme ulaşmıştır. Bu miktarın %55'i yetiştiricilik ürünlerinden, %38,4'ü avlanan deniz balıklarından, %3,3'ü avcılıkla elde edilen diğer deniz ürünlerinden, %3,3'ü de avcılıkla elde edilen iç su ürünlerinden oluşur.

Tablo 7. Türkiye su ürünleri üretim miktarı (ton)

Yıllar	Avcılık	Yetiştiricilik	Toplam
2013	374.121	233.394	607.515
2014	302.212	235.133	537.345
2015	431.907	240.334	672.241
2016	335.320	253.395	588.715
2017	354.318	276.502	630.820
2018	314.094	314.537	628.631
2019	463.168	373.356	836.524
2020	364.400	421.411	785.811
2021	328.165	471.686	799.851
2022	335.003	514.805	849.808
2023	454.059	553.862	1.007.920

Kaynak: TÜİK, 2024a

2023 yılında ülkemizdeki denizlerde ve iç sularda yapılan avcılık faaliyetlerinden elde edilen toplam ürün miktarı 454 bin 59 tondur. Bu yılda, Türkiye'de deniz ürünleri avcılığı bir önceki yıla göre %39,4, iç su ürünleri avcılığı ise %0,8 oranında artmıştır. Avlanan deniz balıklarının miktarı 387 bin 115 ton iken, 273 bin 915 ton ile hamsi en çok avlanan türdür. Beyaz kum midyesi ve deniz salyangozu ise balık dışında en çok avlanan canlı türleridir. İç sularda en çok avlanan balık çeşitleri ise inci kefali ve gümüş balığıdır (Tablo 9, 10 ve 11; TÜİK, 2024). 2023 yılında Türkiye'de yetiştirilen su ürünlerinin 399 bin 529 tonu (%72,1) denizlerden, 154 bin 333 tonu (%27,9) da iç sulardan temin edilmiştir. İç sularda en çok yetiştirilen balık türü alabalık (154 bin 6 ton), denizlerde yetiştirilen balık türleri ise levrek (160 bin 802 ton) ve çipura (154 bin 11 ton) olmuştur (Tablo 12; TÜİK, 2024).

Bu çerçevede, ülkemizde su ürünleri sektöründe üretim ve kapasite açısından ciddi potansiyel mevcuttur. Su ürünleri yetiştiriciliğinde ülkemizde Ege Bölgesindeki iller öne çıkmaktadır. İzmir, su ürünleri üretiminde Türkiye'de ikinci sırada gelen il 14.749,73 tonluk

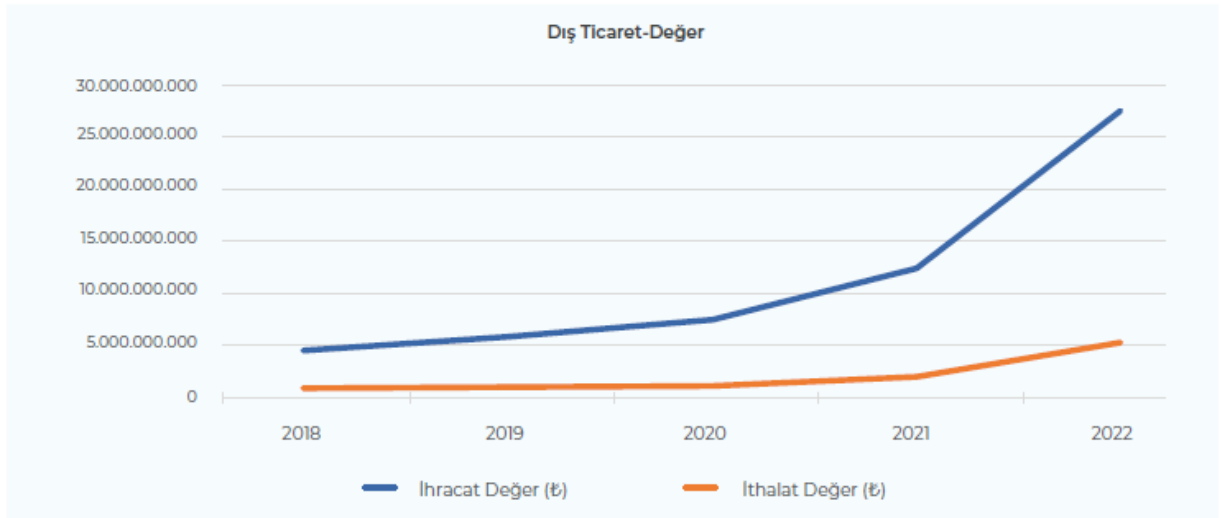
üretim hacmi ile hem bölgedeki mavi ekonomiyi geliştirecek katma değeri yüksek farklı deniz canlılarının yetiştirilmesi hem de ürünlerin ihracatı için dikkate değer bir potansiyele sahiptir⁶³.

İzmir'in yanı sıra, ülke genelinde yetiştiricilikteki payı en yüksek olan iller, iç sulardaki balık yetiştiriciliği nedeniyle öne çıkan Muğla, Aydın ve Elazığ'dır. Bu iller yetiştiriciliği sürükleyen türler olan alabalık, çipura ve levrek üretiminde öne çıkmaktadır. Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü (BSGM)'nin yayımladığı su ürünleri yetiştiricilik tesisleri hakkındaki verilere göre son yıllarda tesis sayısının ve tesislerinin kapasitelerinin artmasıyla birlikte yetiştiricilik potansiyeli de büyük oranda artmıştır. Bunda su ürünleri yetiştiriciliğine dönük teşviklerin de büyük rolü olmuştur.

BSGM'nin yayımladığı 2018-2022 dış ticaret istatistiklerine göre, ihracatı yapılan ürün miktarı ithalat miktarına göre daha çok artmıştır. Ürünlerin piyasa değeri Türk lirası cinsinden karşılaştırıldığında ise ihracat değerinin özellikle 2021 yılından sonra hızla yükselişe geçtiği görülür. Bu veriler ışığında, ülkemizin sektördeki üretim, kapasite ve ihracat açısından imkanları artış içerisinde olup bu bağlamda bir engel görünmemektedir.

Verilerden yola çıkılarak hazırlanan aşağıdaki grafikte ithalat miktarındaki kısmi düşüşün ardından bu miktarın 2020 yılından sonra tekrar yükselişe geçtiği, ihracat miktarının da yine 2020'den sonra yükseldiği görülür. Piyasa değerleri açısından ise ihracat değeri, ithalat değerinden daha fazla artmıştır.

ŞEKİL 18. 2018-2022 arasında dış ticareti yapılan ürünlerin değerlerinin karşılaştırması (BSGM, 2023)

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütüne (FAO) göre balıkçılık gıda sektörleri arasında en hızlı büyüyen alt sektördür. Bu hıza paralel şekilde dünyanın gıda üretimine de önemli bir katkısı bulunur. Dünyadaki toplam gıda üretiminin %2'si, toplam protein üretiminin %5'i ve toplam protein ihtiyacının %20'si bu sektör sayesinde karşılanmaktadır. Ülkemizin coğrafi avantajları, üç tarafının denizlerle çevrili olması ve iç su kaynaklarının zenginliği, üretimin yanı sıra ihracatta da büyük bir potansiyel yaratmaktadır. Özellikle levrek, çipura ve

⁶³ [DUNYADA-VE-TURKIYEDE-SU-URUNLERI-SEKTORU.pdf](https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2024/11/DUNYADA-VE-TURKIYEDE-SU-URUNLERI-SEKTORU.pdf) <https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2024/11/DUNYADA-VE-TURKIYEDE-SU-URUNLERI-SEKTORU.pdf>

alabalık gibi yetiştiriciliği yapılan türler, Türkiye'nin küresel pazarlarda rekabet gücünü artırmaktadır.

Bunun yanı sıra, küresel su ürünleri ticaretinin büyümesi ihracatçılar için yeni fırsatlar doğurmaktadır. 2022 yılında dünya genelinde su ürünleri ticareti rekor seviyeye ulaşarak 193 milyar doları bulmuştur. Su ürünleri ticareti 230'dan fazla ülkenin katılımı ile oldukça yaygın bir ağa sahiptir. Su ürünleri ticaret değeri toplam tarımsal ticaret miktarının %9,1'ini, küresel ticaretin %1'ini oluşturmaktadır. Bu ticaretin %65'ini yüzgeçli balıklar, %23'ünü kabuklular ve %11'ini yumuşakçalar oluşturmaktadır. Özellikle somon, karides, morina ve mezgit gibi ürünler yüksek talep görmekte ve ticari değeri yüksek ürünler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin özellikle alabalık, levrek ve çipura gibi türlerde ihracat kapasitesini artırması, bu küresel büyümeden daha fazla pay almasını sağlayacaktır⁶⁴.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik destekleri, Türkiye'nin su ürünleri üretiminin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Artan üretime paralel şekilde toplam üretim içinde yetiştiriciliğin payı da artmaktadır. Üretim ve işleme teknolojilerinde görülen son yıllardaki artışlara paralel olarak Türkiye'nin su ürünleri ihracatında da önemli bir artış gerçekleşmiştir⁶⁵. 2024 yılı itibarıyla alabalık yetiştiriciliğine 0,75 TL/kg, yeni türlerin (örneğin somon, levrek vb.) yetiştiriciliğine 1,50 TL/kg, kapalı sistem üretime 1,50 TL/kg, kilogram üstü alabalık üretimine 1,50 TL/kg, sazan üretimine 0,50 TL/kg ve midye üretimine 0,10 TL/kg destek verilmektedir. Her bir destek türü, üretici başına 350.000 kg'a kadar üretim için geçerlidir. Ayrıca, 2023 yılında hastalıktan arı kuluçkahanelerde damızlık alabalık için 60 TL/adet destek verilmiştir; bu desteğin 2024 yılı için güncellenmiş hali henüz açıklanmamıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2023 yılında su ürünleri yetiştiriciliği kapsamında üreticilere yaklaşık 91 milyon TL destekleme ödemesi yapılmış ve bu miktarın %94'ü alabalık üreticilerine sağlanmıştır. Özellikle yeni türlerin yetiştiriciliği ve kapalı sistem üretim gibi alanlara verilen teşvikler, ihracata yönelik üretim kapasitesinin genişletilmesine olanak tanımaktadır. Bu desteklemeler, sektörün sürdürülebilir büyümesini teşvik etmeye devam etmektedir⁶⁶.

Çin pazarındaki fırsatlar değerlendirildiğinde, ülkede hızla büyüyen e-ticaret sektörü dikkat çekmektedir. Çin'de deniz ürünleri tüketimi giderek artmakta ve online satış kanalları bu büyümeyi desteklemektedir. Çin'in önde gelen e-ticaret platformlarında (JD.com, Alibaba, Tmall vb.) deniz ürünleri satışı hızla yaygınlaşmakta olup, bu durum Türk ihracatçılar için yeni ticaret kanalları yaratmaktadır. Soğuk zincir lojistiğinin gelişimi, tüketicilere daha hızlı ve güvenli ürün ulaştırılmasını sağlamaktadır. Bu kapsamda, Türk su ürünleri firmalarının Çin'deki e-ticaret platformlarına entegrasyonu büyük bir fırsat oluşturmaktadır.

⁶⁴ [Su Ürünleri Ürün Raporu 2024-403 TEPGE.pdf](https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/2024%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/Su%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCnleri%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporu%202024-403%20TEPGE.pdf)

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/2024%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/Su%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCnleri%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporu%202024-403%20TEPGE.pdf>

⁶⁵ [Su Ürünleri Ürün Raporu-TEPGE-355.pdf](https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/2022%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/Su%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCnleri%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporu-TEPGE-355.pdf)

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/2022%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporlar%20C4%B1/Su%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCnleri%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCn%20Raporu-TEPGE-355.pdf>

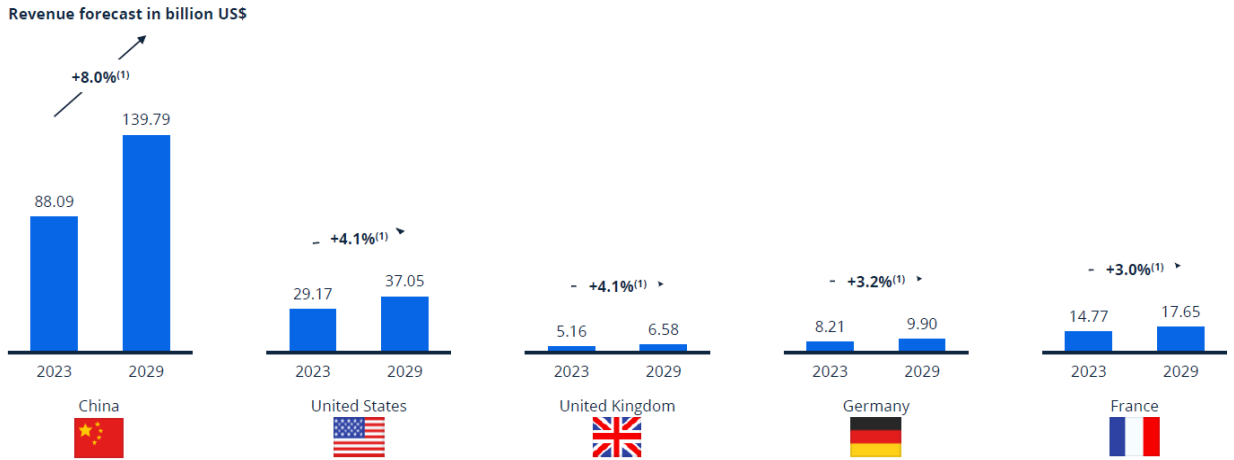
⁶⁶ <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Sayfalar/Detay.aspx?Liste=Duyuru&Ogeld=186>

Türkiye ile Çin arasındaki ticari ilişkilerde, daha önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere, 2023 yılından itibaren yapılan görüşmeler ile yeni açılımlar yaşanması beklenmektedir. Çin ile yapılan son görüşmeler ve yeni ticaret protokolleri kapsamında, Türkiye'den Çin'e ihraç edilebilecek su ürünleri listesinde genişleme sağlanması hedeflenmektedir. Halihazırda belirli ürünlere verilen ihracat izinlerinin artırılması, Türk firmalarının Çin pazarına daha güçlü bir şekilde girmesini sağlayacaktır.

Aşağıda yer alan grafik, 2023 yılında Çin'in 88,1 milyar ABD doları gelir ile su ürünleri dahil gıda pazarında en büyük pazar olduğunu ve 2029'a kadar yıllık bileşik %8,0 büyüme oranı ile 139,79 milyar dolara ulaşacağını göstermektedir. Çin'in bu yüksek büyüme oranı, onu ABD (%4,1), Birleşik Krallık (%4,1), Almanya (%3,2) ve Fransa (%3,0) gibi pazarlardan daha hızlı büyüyen bir pazar haline getirmektedir⁶⁷. Özellikle su ürünleri sektörü açısından değerlendirildiğinde, Çin'in artan tüketici talebi ve e-ticaretin gelişimiyle birlikte, Çin, Türk ihracatçıları için büyük fırsatlar sunmaktadır. Çin'in diğer ülkelerden daha büyük ve hızlı büyüyen bir pazar olması, Türkiye'nin su ürünleri ihracatında daha fazla pay almasını sağlayabilecek stratejik adımları gerekli kılmaktadır.

With revenue of US\$ 88.1 billion, China is the biggest market among selected countries in 2023

Market Size: Regional Comparison (2/2)

Notes: (1) CAGR: Compound Annual Growth Rate
Sources: Statista Market Insights 2024

Market Insights
by statista

Tüm bu gelişmeler göz önüne alındığında, artan küresel talep, Çin'de büyüyen e-ticaret sektörü, Türkiye-Çin arasında genişlemesi beklenen ihracat izinleri ve mevcut devlet destekleri, Türk su ürünleri ihracatçıları için önemli fırsatlar sunmaktadır. Firmaların bu fırsatları değerlendirerek Çin pazarında daha güçlü bir yer edinmesi, sektörde sürdürülebilir büyüme açısından kritik bir strateji olacaktır.

⁶⁷ [Su Ürünleri Ürün Raporu 2024-403 TEPGE.pdf](#)

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler

İklim değişikliği, çevresel faktörlerin değişmesi, doğal yaşam alanlarında insan faaliyetinin sebep olduğu tahribat, nüfus artışı, aşırı ve bilinçsiz avlanma gibi pek çok faktör, doğal balık stoklarını olumsuz etkilemektedir. Bu duruma karşı bazı tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Ama zamanla, doğal balık stoklarının avcılıkla korunup arttırılamayacağı anlaşılmıştır. Bunun yerine kültür balıkçılığı yoluyla üretimin ve stokların korunup artırılacağı fikri yaygınlık kazanmıştır.

Akdeniz Balıkçılık Konseyi, Akdeniz’de bulunan balık stoklarının %80’inin emniyetli biyolojik sınırların dışında olduğunu açıklamıştır. Akdeniz ve Karadeniz’in ülkemize olan kıyılarını içine alan bölgeler, %62,2’lik risk oranı ile 2015 yılından beri kritik düzeydeki stok alanları arasında değerlendirilen 16 bölgeden ikisidir. Bu nedenle denizlerimizde balık stoklarının sürdürülebilirliğini sağlayacak uygulamaların hayata geçirilmesi şarttır (FAO, 2018).

Öte yandan su ürünleri yetiştiriciliğinde girdi olarak kullanılan kaynakların (yem, enerji, petrol gibi) maliyetlerinin artması nedeniyle de su ürünleri yetiştiriciliğinde büyümenin yavaşlayacağı öngörülmektedir. Bu yavaşlamadan Çin’in özellikle etkileneceği belirtilmektedir. Çin’deki üretimin yavaşlamasının da hem Çin’de hem de bütün dünya ülkelerinde fiyatları yükselteceği düşünülmektedir. Yem fiyatlarının yükselmesinin ise yetiştirilen tür çeşitliliğini etkileyeceği ve üretim işletmelerinin daha az yem isteyen veya hiç yem verilmeden de yetiştirilebilen türlere yöneleceği öngörülmektedir ⁶⁸.

Su ürünleri sektöründeki önemli sorunlardan biri, denizdeki ve kıyıdaki bazı mekânların hem balıkçılık hem de ilgisiz başka bir amaç için kullanılmasıdır. Bu durum, aynı mekân içinde birbiriyle uyuşmayan kullanımlara sebep olmaktadır. Nitekim hâlihazırda şehir içi deniz ulaşımı ile balıkçılık, kıyı turizmi ile yetiştiricilik faaliyetleri bazı mekânlarda aynı anda yapılmaya çalışılmaktadır. Bu gibi uyuşmazlıkların giderilmesi veya en az indirilmesi için konuyla ilgili olan bütün taraflar arasında bir yönetim geliştirilmesi ve kıyı planlaması ve denizel alan planlaması gibi bütüncül uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda balıkçı barınaklarının altyapı imkânları ve alan kullanımları geliştirilmeli ve balıkçılar için tahsis edilen alanların başka tekne sahipleri tarafında da kullanılması önlenmelidir. Ayrıca denizleri atıklardan koruyacak temel altyapı çalışmalarının yapılması da sürdürülebilirlik açısından önemli ve önceliklidir.

Deniz ekosisteminin sürdürülebilirliğini ve dengesini korumak için avcılık faaliyeti yapan firma ve kuruluşların takibi yapılmalı, uygun olmayan av araç ve gereçlerinin kullanımına yaptırım uygulanmalıdır. Sürdürülebilirlik sadece deniz avlanmasında değil yetiştiricilik alanında da önemsenmesi gereken hassas bir konudur. Çünkü yetiştiricilik faaliyetleri, insanlığın artan gıda ve protein ihtiyacına cevap verebilecek potansiyele sahip

⁶⁸ [Su Ürünleri Ürün Raporu 2023-373 TEPGE.pdf](https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/2023%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/Su%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporu%2023-373%20TEPGE.pdf)

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/2023%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/Su%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporu%2023-373%20TEPGE.pdf>

olduğu için geleceğin sektörleri arasında sayılmaktadır. Ayrıca sürdürülebilirlik uygulamalarının geliştirilmesi, sektörün ihracatçı yapısına ve istihdam kapasitesine, bu da doğrudan ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Sürdürülebilirliğin temel ilkeleri olan atık değerlendirme ve yeniden kullanım doğrultusunda, mevcut su ürünü işleme tesislerinin atıklarının başka sektörlerde hammadde olarak kullanılması veya biyoürünlere dönüştürülmesi ve ekonomik değeri olmayan ürünlerin diğer sektörlerde kullanılması gibi uygulamaları hayata geçirmek için çözümler aranmalıdır.

Deniz kirliliği İzmir’de de yaşanan güncel bir sorundur. Denizlerdeki çöpün artması, balıkçılık faaliyetlerini günden güne daha fazla etkilemektedir. Eskiden seçici ve balık türlerine karşı hassas şekilde avlanılırken son zamanlarda, av miktarının giderek azalmasının balıkçıları sürdürülebilir yöntemlerden ve seçicilikten uzaklaştırdığı görülmektedir. Sonuç olarak hem deniz ekosistemlerinin bozulması hem de kirlilik su ürünleri sektörünü etkilemektedir. Bunu çözmek için de bütüncül bir yaklaşım gerekmektedir.

Sektör özelinde üretimi etkileyecek bu tehditlerin yanısıra, Çin pazarında su ürünleri ihracatı yapmayı planlayan Türk firmalarını bekleyen bazı ticari tehditler de bulunmaktadır. İlk olarak, Çin, dünyanın en büyük su ürünleri üreticisi ve tüketicisi konumundadır. Hem yerli üreticilerin hem de Norveç, Şili, Vietnam gibi güçlü ihracatçı ülkelerin pazardaki ağırlığı, Türk firmaları için ciddi bir rekabet ortamı yaratmaktadır. Fiyat avantajı sağlayan Asyalı rakipler, Türk firmalarının rekabet gücünü sınırlandırabilir.

Çin’in uyguladığı gıda güvenliği düzenlemeleri ve ithalat kotası gibi korumacı politikalar, ihracatı zorlaştırmaktadır. Ayrıca, belirli su ürünlerinin ithalatına yönelik zaman zaman uygulanan kısıtlamalar ve ek denetimler, lojistik süreçleri uzatarak maliyetleri artırmaktadır.

Çin pazarında tüketicilerin damak tadı ve alışkanlıkları, diğer tüm gıda sektöründeki ürünlere benzer şekilde, Türkiye’de üretilen su ürünlerinden farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, bazı Asya ülkelerinde popüler olan canlı su ürünleri ve kabuklular, Türkiye’nin ihraç ürünleri arasında daha az yer tutmaktadır. Bu durum, ürün çeşitliliği konusunda ihracatçılar için bir uyum süreci gerektirebilir.

Özellikle pandemi dönemi sonrasında yaşanan dünya genelindeki ve Çin’deki ekonomik dalgalanmalar, Çin’in ekonomik büyüme hızının zaman zaman yavaşlaması ve ithalat talebinin dalgalanabilmesi, ihracatçılar için risk oluşturan unsurlardandır. Ayrıca, döviz kurlarındaki dalgalanmalar ve Çin hükümetinin döviz politikaları, fiyatlandırma ve kârlılık açısından baskı yaratabilmektedir.

Küresel ticaret dengeleri ve Çin’in farklı ülkelerle yaşadığı ticari gerilimler, ihracatı etkileyebilmektedir. Özellikle Çin ile ikili ticari ilişkilerde zaman zaman yaşanabilecek politik gerilimler veya Çin’in belirli ülkelerle geliştirdiği özel ticaret anlaşmaları, rekabet açısından Türk firmalarını dezavantajlı hale getirebilecek hale gelebilmekte ve bu durumlar önceden tedbir alınabilecek öngörülebilirliği sunmayabilmektedir.

7. Su Ürünleri Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Türkiye, su ürünleri üretim kapasitesi ve ihracat potansiyeli açısından güçlü bir konuma sahip olmasına rağmen, Çin pazarındaki payı halen sınırlıdır. Çin'e yapılan ihracatın artırılması için Türk firmalarının pazara giriş süreçlerini hızlandıracak ve uzun vadeli büyümeyi destekleyecek stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Öncelikle, Çin'in gıda güvenliği ve ithalat düzenlemelerine tam uyum sağlanmalıdır. GACC tarafından belirlenen kayıt, denetim ve etiketleme gereklilikleri eksiksiz yerine getirilmeli, ürünlerin ambalajları Çince bilgileri içerecek şekilde tasarlanmalıdır. Çin, gıda ithalatında yüksek kalite standartlarına sahip bir ülke olduğundan, hijyen, soğuk zincir lojistiği ve belgelendirme süreçlerine özel önem verilmelidir.

Pazara başarılı bir giriş yapmanın bir diğer önemli unsuru, güçlü yerel iş ortakları ile iş birliği yapmaktır. Çin'de faaliyet gösteren ithalatçılar, distribütörler ve büyük perakende zincirleri ile doğrudan ilişkiler kurularak ürünlerin pazarda daha hızlı yer edinmesi sağlanabilir. Ayrıca, e-ticaretin Çin'de hızla büyümesi nedeniyle JD.com, Tmall Global ve Alibaba gibi büyük platformlar aracılığıyla dijital satış kanallarına yönelmek firmalar için önemli bir avantaj sağlayacaktır. Geleneksel perakende satış kanallarına ek olarak, online pazarlama ve doğrudan tüketiciye satış yöntemleri de değerlendirilmelidir. Özellikle WeChat, Douyin (TikTok) ve Xiaohongshu (Küçük Kırmızı Kitap) gibi platformlarda marka bilinirliğini artırmaya yönelik kampanyalar düzenlemek, Çinli tüketicilerin dikkatini çekmek için etkili bir yöntem olacaktır. Yemek bloggerlarıyla iş birliği yaparak canlı yayınlar düzenlemek veya tadım videoları paylaşmak, tüketicilerin ilgisini çekmek için etkili yöntemlerdir. Ayrıca, veri analizi yaparak satışları ve kullanıcı davranışlarını takip etmek, pazarlama stratejilerini optimize etmeye yardımcı olacaktır.

Üyelik pazarlama modelleri de Çin'de yaygın olarak kullanılan bir müşteri bağlılığı stratejisidir. Yeni müşterileri teşvik etmek için puan, kupon veya küçük hediyeler gibi üyelik avantajları sunulabilir. Çin'de pazarlama faaliyetleri yürütülürken, tüketicilerin kalite, güvenlik ve sürdürülebilirlik konularına verdiği önem göz önünde bulundurulmalıdır. Ürünlerin menşee ülkesi olan Türkiye'nin temiz denizleri ve sürdürülebilir balıkçılık uygulamaları vurgulanarak olumlu bir imaj oluşturulabilir.

Pazarda rekabet edebilmek için ihraç edilen ürünlerin çeşitlendirilmesi ve fiyatlandırma stratejilerinin iyi belirlenmesi gerekmektedir. Çinli tüketiciler genellikle fiyat konusunda hassas olduğundan, rekabetçi fiyatlar sunulmalıdır. Gümrükleme, lojistik ve diğer ithalat maliyetleri yüksek olabileceğinden, maliyetleri minimize etmek için mümkün olduğunca büyük hacimli sevkیاتlar planlanmalıdır.

Çin'de özellikle karides, yengeç, ton balığı ve somon gibi ürünlere yoğun talep bulunmakta olup, Türkiye'nin bu alandaki üretim kapasitesi artırılarak rekabet avantajı sağlanabilir. Bunun yanı sıra, Çinli tüketicilerin damak tadına uygun, işlenmiş ve katma değerli ürünler geliştirilmesi ihracat hacmini büyütmeye yardımcı olacaktır. Çinli tüketiciler kaliteye ve tazeliğe büyük önem verdiğinden, ürünlerin soğuk zincir lojistiğiyle en kısa sürede teslim edilmesi ihracatçı firmaların güvenilirliğini artıracaktır.

Çin'de sektörle ilgili fuarlara ve ticari etkinliklere düzenli katılım sağlamak, pazardaki bilinirliği artırmak açısından büyük önem taşımaktadır. Çin Uluslararası İthalat Fuarı (CIIE) ve ilgili bölümde sıralanan diğer etkinliklere katılarak hem potansiyel müşterilerle birebir görüşme

fırsatı yakalanabilir hem de pazarın güncel dinamikleri daha yakından takip edilebilir. Türkiye su ürünleri sektörü olarak Çin’de daha fazla tanıtım yapılmalı ve sektörel heyet ziyaretleri düzenlenmelidir.

Lojistik süreçlerin optimize edilmesi de Çin pazarına girişte kritik bir faktördür. Soğuk zincir lojistiği gerektiren su ürünlerinin uzun mesafeler boyunca taşınırken tazeliğini koruyabilmesi için, Çin’e yönelik sevkiyatlarda güvenilir lojistik firmalarıyla çalışılmalıdır. Çin limanlarındaki gümrük işlemlerinin uzun sürebileceği göz önünde bulundurularak, tüm belgelerin eksiksiz hazırlanması ve olası gecikmelerin önlenmesi için proaktif bir yaklaşım benimsenmelidir.

Çin pazarına girişte karşılaşılan en büyük zorluklardan biri tarife dışı engeller ve sürekli değişen teknik düzenlemelerdir. Çin, ithal ettiği su ürünleri için sık sık yeni düzenlemeler getirmekte ve bu durum ihracatçı ülkeler için ek maliyetler yaratmaktadır. Bu nedenle, ürün kalitesi ve güvenlik standartlarının artırılması, Çin’in sıkı gıda güvenliği standartlarına uygun üretim yapılması ve ilgili Çin otoriteleri ile sürekli iletişim halinde olunması gerekmektedir. Çin pazarına uyum sağlamak adına yerel iş ortaklarıyla işbirliği yapılması, dağıtım ve satış süreçlerini kolaylaştıracaktır.

Çin’de su ürünleri büyük ölçüde süpermarketler, hipermarketler ve özel gıda mağazalarında satılmaktadır. Ürünlerin bu noktalarda bulunmasını sağlamak için doğru iş ortaklarıyla çalışılmalı ve dağıtım ağına yönelik kapsamlı bir strateji oluşturulmalıdır.

İhracatçılar, Türkiye’deki devlet desteklerinden en iyi şekilde faydalanmalıdır. Bakanlığımızın yanı sıra, İhracatçı Birlikleri ve diğer ilgili kurumlar tarafından sunulan teşvikler firmaların Çin pazarındaki faaliyetlerini daha sürdürülebilir hale getirebilir.

Çin pazarına giriş, uzun vadeli bir strateji ve sabır gerektiren bir süreçtir. Ancak, doğru pazarlama stratejileri, güçlü iş ortaklıkları ve etkin lojistik çözümleri ile Türkiye’nin Çin’e su ürünleri ihracatında önemli bir büyüme yakalaması mümkündür.

8. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

Türkiye’de su ürünleri sektörünün gelişimi ve ihracat potansiyeli, çeşitli ekonomik, çevresel ve düzenleyici faktörlerden doğrudan etkilenmektedir. Sektörün sürdürülebilir büyümesi için yem hammaddelerinden avcılık düzenlemelerine, ihracat yasaklarından iklim değişikliğine kadar pek çok unsuru göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Balık yetiştiriciliğinde en büyük maliyet kalemlerinden biri yem harcamalarıdır. Türkiye’de yetiştiriciliğin toplam maliyetlerinin %50 ila %65’ini yem giderleri oluşturmaktadır. Bu yemlerin ana hammaddesi ise balık unu ve balık yağıdır. Ancak, Türkiye’deki avcılık faaliyetleri bu hammaddeleri karşılamaya yetmediği için ithalat zorunlu hale gelmiştir. Türkiye, yıllık olarak büyük miktarda balık unu ve balık yağı ithal etmekte olup, özellikle Gürcistan ve Moritanya gibi ülkelere sağlanan hammaddeye bağımlıdır. Balık unu ve balık yağı üretiminin artırılması için yerel avcılık faaliyetlerinin genişletilmesi düşünülse de bu durum doğal balık stokları üzerinde ek baskı yaratacaktır. Bu nedenle, sektörün ithalata bağımlılığını azaltacak sürdürülebilir alternatif yem kaynakları geliştirilmelidir.

Türkiye’de deniz ürünleri avcılığı, sürdürülebilir balıkçılığı sağlamak amacıyla belirli yasaklara ve düzenlemelere tabidir. Endüstriyel avcılık yapan balıkçı gemileri için her yıl 15 Nisan- 31 Ağustos tarihleri arasında denizlerde av yasağı uygulanmaktadır. İç sularda ise yasaklar bölgelere göre değişmekte olup, belirli türlerin avlanması belirli dönemlerde yasaklanmaktadır. Ayrıca, leopar sazanı ve Batman bantlı çöpçü balığı gibi endemik türlerin avlanması tamamen yasaktır. Bunlara ek olarak, deniz alası, büyük camgöz köpek balığı, siyah mercan, deniz kaplumbağaları, foklar ve yunuslar gibi türlerin avlanması ve ihracatı da yasaklanmıştır.

9. Genel Değerlendirme

Çin Halk Cumhuriyeti su ürünleri sektörü, dünya genelinde en büyük üretici ve tüketici olmasıyla küresel gıda güvenliği ve ekonomik kalkınma açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu raporda sunulan veriler ışığında, Çin su ürünleri pazarının detaylı bir analizi yapılmış ve sektörün mevcut durumu, gelecek projeksiyonları, üretim ve ticaret dinamikleri göz önünde bulundurularak kapsamlı bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

Çin, su ürünleri üretiminde küresel ölçekte lider konumda olup, dünya üretiminin %35’ini gerçekleştirmektedir. Üretimdeki bu yüksek kapasite, ileri yetiştiricilik teknikleri, geniş kıyı şeridi ve verimli iç su kaynakları gibi faktörlerle desteklenmektedir. Özellikle su ürünleri yetiştiriciliği alanında elde edilen başarılar, Çin’in üretim hacmini artırmakta ve sektördeki liderliğini pekiştirmektedir. Su ürünleri üretiminde ileri teknolojilerin kullanılması, verimliliği artırmakta ve sürdürülebilir yöntemlerle üretim yapılmasını sağlamaktadır. Bu kapsamda, su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik ile ekonomik verimliliğin sağlanması için yenilikçi yaklaşımlar ve düşük karbon salımlı üretim modelleri benimsenmektedir.

Çin, su ürünleri ticaretinde de büyük bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Ülke hem iç tüketimi karşılamak hem de uluslararası pazarlara ihracat yapmak amacıyla geniş bir üretim ve işleme kapasitesine sahiptir. Özellikle işlenmiş deniz ürünleri ihracatı, sektörün büyümesine önemli katkılar sağlamaktadır. Çin’in üretim ve ihracat kapasitesinin sürekli olarak artması, küresel deniz ürünleri arzında ülkenin merkezi konumunu güçlendirmektedir. Küresel su ürünleri fiyatları, üretim maliyetleri, talep, ticaret dinamikleri ve çevresel faktörler gibi birçok değişkenden etkilenmektedir. Çin’de su ürünleri fiyatları, yerel tüketici talebi ve ihracat faaliyetleri doğrultusunda şekillenmektedir. Çin, özellikle işlenmiş deniz ürünleri segmentinde dünyanın en büyük pazarı konumunda olup, bu durum fiyatların oluşumunda da belirleyici rol oynamaktadır. 2023 yılı verilerine göre, Çin işlenmiş balık ve deniz ürünleri segmentinde dünyanın en büyük pazarıdır ve bu segmentten elde edilen gelir 29,4 milyar ABD dolarıdır.

Çin’de su ürünleri sektöründe faaliyet gösteren büyük ölçekli firmalar ve üretici birlikleri, sektördeki sürdürülebilir büyümeye katkı sağlamaktadır. Çin Su Ürünleri Derneği (CAPPMA) gibi organizasyonlar, sektörde kalite standartlarının iyileştirilmesi, uluslararası ticaretin geliştirilmesi ve yenilikçi teknolojilerin kazandırılması konusunda aktif rol oynamaktadır. Bu birlikler, üreticilerin uluslararası pazarlara erişimini kolaylaştırmakta ve sektördeki rekabet gücünü artırmaktadır. Ayrıca, Çin Balıkçılık Derneği (CFA) gibi kuruluşlar, sürdürülebilir kaynak yönetimi ve sektörün verimliliğini artırmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Çin’de su ürünleri perakende ve toptan satışında geniş bir ağı sahip olup, bu ağı aracılığıyla ürünler hem yerel pazara hem de ihracat pazarlarına ulaştırılmaktadır. Büyük balık halleri, özel toptan pazarlar ve online toptan platformlar, su ürünleri ticaretinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, süpermarket zincirleri, özel deniz ürünleri mağazaları ve çevrimiçi perakende platformlar üzerinden tüketicilere geniş bir ürün yelpazesi sunulmaktadır. Çin’de e-ticaretin hızla büyümesi, su ürünleri sektöründe de online toptan satış platformlarının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Özellikle pandemi sonrası dönemde, online toptan satışların önemi daha da artmıştır.

Çin’e su ürünleri ihraç etmek isteyen firmalar için, GACC tarafından belirlenen kayıt ve denetim prosedürlerine uyum sağlamak büyük önem taşımaktadır. Türkiye ile Çin arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesi ve yeni ürünlerin ihraç edilmesine yönelik girişimler, Türk su ürünleri firmaları için önemli fırsatlar sunmaktadır. 2019 yılında imzalanan protokol kapsamında, Türkiye’den Çin’e ihraç edilebilecek ürünler listesine gökkuşağı alabalığı, nehir alabalığı, mavi yüzgeçli orkinos, deniz patlıcanı, karides ve deniz minaresi gibi türler eklenmiştir. 2023 yılında Türkiye’nin Çin’e ihraç edebileceği ürün çeşitliliğinin artırılması amacıyla yeni girişimlerde bulunulmuştur.

Çin su ürünleri sektörü, sadece ekonomik büyüme potansiyeli ile değil, aynı zamanda yenilikçi ve sürdürülebilir üretim yöntemleriyle de dikkat çekmektedir. Bu sektör, küresel gıda güvenliği ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda önemli bir rol oynamaktadır. Su ürünleri üretiminde kullanılan ileri teknoloji ve sürdürülebilir yöntemler hem çevresel etkilerin azaltılmasını sağlamakta hem de ekonomik verimliliği artırmaktadır. Çin’in bu sektördeki liderliği, diğer ülkeler için de örnek teşkil etmekte ve küresel pazar dinamiklerini şekillendirmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’nin Çin ile iş birliği yaparak bu sektördeki potansiyelini değerlendirmesi, uzun vadeli ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir adım olacaktır.

Çin’de su ürünleri lojistiği, soğuk zincir taşımacılığı ve dağıtım ağları aracılığıyla etkin bir şekilde yönetilmektedir. Ürünlerin tazeliğini koruyarak son tüketiciye ulaşmasını sağlayan lojistik çözümler, sektördeki rekabet gücünü artırmaktadır. Denizyolu parsiyel taşımacılığı yöntemi, Türkiye’den Çin’e su ürünleri ihracatında maliyet avantajı sağlamakta ve geniş dağıtım ağları, ürünlerin etkin bir şekilde pazara sunulmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak, Çin su ürünleri sektörü hem üretim hem de ticaret açısından büyük bir potansiyele sahip olup, bu sektördeki gelişmeler küresel pazar dinamiklerini etkilemektedir. Türkiye’nin bu pazarda yer alması, sektörel büyüme ve sürdürülebilir ihracat hedefleri açısından stratejik önem taşımaktadır. Çin pazarına yönelik başarılı bir ihracat stratejisi, Türkiye’nin küresel su ürünleri ticaretindeki rekabet gücünü artıracaktır.

10. Yararlı Adresler ve Kaynakça

Resmî ve Kamusal Kurumlar

T.C. Ticaret Bakanlığı: <https://www.ticaret.gov.tr>

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı – Su Ürünleri Destekleri:

<https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Su-Urunleri>

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı TEPGE – Sektör ve Ürün Raporları:

<https://www.tarimorman.gov.tr>

TÜİK – Türkiye İstatistik Kurumu: <https://www.tuik.gov.tr>

TÜİK Su Ürünleri İstatistikleri: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=97&locale=tr>

TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri: <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul>

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://www.sanayi.gov.tr>

Çin Halk Cumhuriyeti Resmî ve Sektörel Kuruluşları

Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı (MOFCOM): <http://www.mofcom.gov.cn>

Gümrükler Genel İdaresi (GACC): <http://www.customs.gov.cn>

CIFER – GACC İhracat Kayıt Sistemi: <http://cifer.singlewindow.cn>

Ministry of Agriculture and Rural Affairs (China): <http://www.moa.gov.cn>

AQSIQ – Kalite Denetim İdaresi: <http://www.aqsiq.gov.cn>

CNCA – Sertifikasyon ve Akreditasyon İdaresi: <http://www.cnca.gov.cn>

CNAS – Ulusal Akreditasyon Servisi: <http://www.cnas.org.cn>

COFCC – Çin Organik Gıda Sertifikasyon Merkezi: <http://www.ofcc.org.cn>

OFDC – Çin Organik Gıda Geliştirme Merkezi: <http://www.ofdc.cn>

Uluslararası Kurumlar ve Platformlar

FAO – Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü: <https://www.fao.org>

The State of World Fisheries and Aquaculture (2022, 2024):

<https://www.fao.org/documents/card/en/>

FishStat Plus – FAO Balıkçılık İstatistik Yazılımı:

<http://www.fao.org/fishery/statistics/software/fishstat/en>

GAIN – USDA Global Agricultural Information Network: <https://www.fas.usda.gov/data>

Sektörel ve Ticari Kuruluşlar

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM): <https://www.tim.org.tr>

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB): <https://www.tzob.org.tr>

Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu (TGDF): <https://www.tgdf.org.tr>

Uluslararası Soğuk Zincir Taşımacılığı Birliği (IACSC): <https://www.iacsc.org>

Dünya Deniz Ürünleri Konseyi (WFF): <https://www.worldseafoodcouncil.org>

Pazar Araştırması ve Fuarlar

Statista – Pazar ve Tüketici Verileri: <https://www.statista.com>

Trade Data Monitor: <https://www.tradedatamonitor.com>

EU SME Centre – Imported Seafood Market in China: <https://www.eusmecentre.org.cn>

China Fisheries & Seafood Expo (CFSE): <https://www.chinaseafoodexpo.com>

World Seafood Shanghai: <http://www.worldseafoodshanghai.com>

China Fish Fuarı: <http://chinafishshow.org>

Fuzhou International Seafood Expo: <http://en.chinafife.com>

Lojistik ve Tedarik Zinciri

Sino Shipping – <https://www.sino-shipping.com/freight-china-turkey/>

MBM Logistics: <https://mbmlog.com/shipping-from-china-to-turkey/>

World Population Review – Lojistik Performans Endeksi:

<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/logistics-performance-index-by-country>

Çinli Su Ürünleri Firmaları

China National Fisheries Corporation (CNFC): <https://cnfc.cnadc.com.cn>

Zhanjiang Guolian Aquatic Products Co., Ltd.: <http://www.guolian.cn>

Zoneco Group Co., Ltd.: <http://www.zhangzidao.cn>

Dalian Zhangzidao Fishery Group Co., Ltd.: <http://www.zhangzidao.com>

*Bazı kaynaklar/adreslere rapor içerisinde internet adresleri ile birlikte verilmiş olup bu bölümde tekrarlanmamıştır.